

Ujlet



Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti : MÁRKUS ALADÁR

IV. ÉVFOLYAM

1934. IV.



J. H. Hertz

Dr. J. H. HERTZ,

Angolország világhírű chiefrabbinja.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetemi Könyvtára

Makótól-Jeruzsálemig

A német kormány mult hó 30-án újabb 37 emigránst fosztott meg német állampolgárságától. Köztük Einstein Albertet is.

Midőn ezt a világhírű tudós megtudta, a következőket mondotta:

— Engem Németország nem foszthat meg német állampolgárságomtól.

... Lekésett!...

... En erről már rég lemondtam ...

*

Wannamaker, — Newyork legnagyobb áruháza falragaszokon közhírré tette, hogy ezentúl német árút nem vásárol és nem is árúsítja.

*

A K a m a r a - mozgósínház izgalmas filmet mutatott be.

Címe: KÉM VOLTAM ...

Állítólag e film ötletét és anyagát P i n t é r Miksa, az O. E. hírhedt szerkesztőjétől plagizálták.

*

Szovjetoroszország P e t r o v s k y Adolfot nevezte ki magyarországi követnek.

Az új követ eredetileg lengyel származású zsidó.

*

Dr. Goebbels propagandaminiszter március 21-iki beszédéből vesszük:

— — — „Minthogy mi, nemzeti szocialisták meg vagyunk győződve, hogy igazunk van, nem tűrhetünk magunk mellett olyasvalakit, aki azt meri állítani, hogy neki van igaza. Mert, ha igaza van, kell, hogy nemzeti szocialista legyen, ha pedig nem az, nem lehet igaza ...”

Hát ez is okoskodás!... Persze!...

*

A németalföldi királyság kamarája törvényjavaslatot foadott el, amely szerint azok a zsidó kereskedők, akik szombaton nem dolgoznak, vásárnapon nyitva tarthatják üzleteiket.

*

A pesti zsidó kulturális és jótékonyági egyesületek elnöki székét rendszert nem a rátermettséggel, hanem a vagyoni cenzus alapján töltik be.

Ilyen alapon lett a M a g y a r

Zsidók Egyesületének elnöke Scheer Samu, aki abszolút rosszul beszél — magyarul.

Ez az egyesület március 15-én hazafias ünnepélyt rendezett.

Az ünnepi beszédet Scheer Samu tartotta.

Bizonyára a történeti és korhűség kedvéért.

Mert így meghallhatta a közönség, hogy miként beszéltek 1848-ban a zsidók — magyarul.

*

Elisabeth Bergner, a kiülőzött német színésznő most egy londoni színházban vendégszerepel.

Egyik előadáson az angol királynő is megjelent.

Felvonásközben páholyába kéréte a nagy művésznőt, akinek a következőket mondta:

— Boldog vagyok, hogy az angol közönség megadja Önnek azt az elégtételt, amelyet az Ön nemes művészte megérdemel. Kérem, ne hagyja magát elkedvetleníteni a barbarizmus üldözésétől. Ön minden idők egyik legnagyobb művésznője marad!

*

Egy pesti orvos szerkesztőségünk könyvtárában kutatva, kezébe kerül dr. Herzl: Altneulandja, amelyet főszerkesztőnk „Ő s ú j o r s z á g” címen fordított magyarra.

— Érdekes!... szól meglepetten az orvos... Nem is tudtam, hogy dr. Herzl regényeket is írt!...

Jellemző, hogy Budapesten, Herzl szülővárosában jobban ismerik a magyar hasonnevű orvostanárt, mint az egyetem zsidóság nagy fiát...

*

A rabbi észreveszi, hogy az egész hitközség ájtatosan imádkozik, csak a samesz nem, amiért felelősségre vonja őt.

— Nekem nem kell imádkoznom — védekezik a samesz. — Az imakönyv pontosan előírja, hogy mit kell az előimádkozónak és a hitközségnek imádkozni. A sameszre nincsen utasítás...

Jabotinsky levele az angol királyhoz

Jabotinsky Wladimir
Párisból a következő le-
velet intézte az angol ki-
rályhoz, mely világszerte
nagy feltűnést keltett.

Felség, alulírott egyike vagyok ama zsidóknak, akiket a törvényes rendelkezések nem engednek Palesztinába. És ezért kérem tisztelettel, változtatás meg a rendelkezéseket aként, *hogy legyen módom letelepedni a zsidó nemzeti otthon országában.*

Kérvényem egyike ama soknak, amelyek felségedhez jutnak.

Mint a petíciós mozgalom egyik kezdeményezője, vagyok bátor kérvénnyel kapcsolatban a következőket megjegyezni.

A kérvényezők túlnyomó része nem angol alattvaló — magam sem — és talán eddig nem volt rá példa, hogy ilyenek felséged magas figyelmét kérik. De mind fiai ama zsidó népnek, *amelynek Felséged kormánya, a Balfour-deklarációban megígérte, hogy nemzeti otthona létesítését Palesztinában támogatni fogja és felséged birodalmát bízta meg a népszövetség, hogy mint mandatárius, valóra váltsa az egész világ és az angol nép ígéretét.* És ezzel erkölcsi kapcsolat alakult, mely *feljogosít* minden zsidót, hogy a mandatárius hatalom uralkodójához forduljon, ha személyes sorsa vagy nemzeti törekvése, vagy a nemzeti otthon jövője veszélyben van.

És ezért remélem, hogy e kérvényem eljut felségedhez; semmi formalitás ennek nem fog útjában állani. Igazságtalanság volna és bűn az elemi emberiség ellen. Mert e petíciókból olyan rettenetes tömegnyomor szólal meg, amelynek reménytelenségéről *szabad nép fogalmat sem alkothat.*

Szabad nép sem zárhatja el fülét eme megszólalás előtt, de legkevésbé az a nép, mely 16 és fél évvel ezelőtt *megígérte, hogy támogatni fogja hazánk felépítését.*

„Nemzeti otthon Palesztinában”, ez volt az óvatos hivatalos okmány kifejezése; de zsidó és angol és mindenki ezt úgy értette, *hogy a zsidó állam visszaállításáról van szó.*

Felséged kormányának ez a kijelentése számunkra új korszak pirkadását jelentette, amelyben *nép* leszünk a népek között, véget ér a szét-



szóródás és felujul az állam, amikor a nem kívánatos fél-idegenekből *teljes jogú állampolgárok lesznek* és a gyökértelen egzisztenciák egészséges gazdasági alapokat kapnak.

Tudtuk, hogy ez sokáig fog tartani, de nem kételkedtünk az eredményben, amikor ama néptől kaptunk ígéretet, melynek neve becsületességet és lojalitást jelentett a zsidóknál.

Ma senki sem tagadja, hogy a *zsidó nép teljesítette minden kötelességét*, melyet akár a Balfour-deklaráció, akár a mandátum rája rótt.

A zsidó úttörők megtermékenyítettek, virulóvá tettek minden folt földet, amelyhez odaengedték őket.

Uttörő eredményük példátlan a modern önkéntes telepítés történetében.

Mindamellett Palesztina oly irányban fejlődik, amely *éles ellentétben van* a „nemzeti otthon a zsidó nép számára” fogalmával.

1926—1931 között, éppen amikor a legnagyobb konstruktív erőmegfeszítést tettük, a zsidók arányszáma az összlakossághoz 20%-ról 17%-ra esett; és ez arányszám még fog esni; hiszen a zsidók bevándorlását gátolják az igazságtalan, könyörtelen és szűkségtelen rendelkezések, holott a szomszéd-országokból állandóan, ellenőrzés nélkül özönlenek be az arab bevándorlók.

A mandátarius hatalom, amelynek kötelessége mindent megtenni, hogy a zsidó otthont felépítsék, rendszeresen *mindent megtesz a felépítés megátlására*.

Felség, a világháborúban alulírott volt egyike azoknak, akik felszólították a zsidó népet, hogy elhatározó lépést tegyen, *zsidó csapatokat állítva felséged palesztinai seregéhez*. Ekkor még kétséges volt a végső győzelem; e lépés veszélyes is lehetett a védetlen, az egész földön szétszóró népre nézve.

De mi szilárdan hittük, hogy amikor Anglia oldalára állunk — bárminő is a pillanatnyi eredmény — oly néphez csatlakoztunk, *amely adott szavát nem vonja vissza* — még kötelezettségének megszorító magyarázatával sem.

Ma kénytelen vagyok sajnálattal közölni Felségeddel, hogy az a hit, amely akkor minden zsidó szívében élt, *összeomlás előtt áll*.

Ezt nem ellenséges érzülettel állapítom meg; lojalitással vagyok eltelve ama nép iránt, amelynek egyenruháját, bár mint idegen, volt szerencsém egy ideig viselni.

Ma is akarom remélni, hogy a palesztinai közigazgatás félreérti az angol nép igazi akaratát. És lojalitással vagyok a zsidó nép iránt, melynek lelkében az elkeseredettség és csalódás

dacára nincs gyűlölet Angliával szemben. És lojalitással vagyok saját multam iránt, amely gyalázzattá válnék, ha a brit hadsereg zsidó légiónak emléke nevetséges tévedés emlékévé változnék.

És e kérvényem maga, mely Felségedhez apellál, valamint a többiek, amelyek az angol parlamenthez intézettek, bizonyítják, hogy az angol nép lelkiismerete az a fórum, amelytől *első sorban várunk igazságos választ panaszkodunkra*, várjuk népünk reményeinek teljesülését és fokozatos megváltását a szétszóródásban gyökerező szenvedéseinktől

Felséged, mindez még megtörténhetik, ha a mandátarius kormányzatot Palesztinában hozzáillesztik a *mandátum világos, nyilvánvaló értelméhez*; ha különösen amaz igazságtalan és szívtelen rendelkezéseket, amelyek elzárják Palesztina kapuit zsidó úttörők elől, megváltoztatják oly irányban, amelyet ismertettem ebben a kérvényben.

Ez is végrendelet...

A közelmúltban meghalt a nagyszöllősi rabbi, aki úgy végrendelezett, hogy *addig ne temessék el, amíg nem választják meg utódjául vejét: Klein Józsefet*.

A különös végrendelet szokatlan helyzet elé állította a hitközséget, minthogy Klein József igen népszerűtlen s így a többség megválasztását ellenezte.

Az elhunyt özvegye azonban ragaszkodott a végrendelethez és nem engedte meg eltemetni az urát.

A kényszerhelyzetbe jutott hitközség végre is úgy oldotta meg a kínos helyzetet, hogy Klein József rabbit *két heti időtartamra választotta meg rabbinak*.

A kényszerszülte megoldáshoz József Miksa, a hitközség elnöke nem járult hozzá és beadta lemondását.

Értesülésünk szerint az érdemdús és közszeretetlen álló elnök lemondását a választmány nem fogadja el.

Dr. Victor Seitz (Lucenec):

Lord Marley

Egy lord. De typus. Typusa annak a nagyon érdekes, de minden más népre veszedelmes angol úri osztálynak, amely 400 esztendő alatt talpa alá szorította a világ lakosságának negyedrészt megteremtve a legnagyobb világbirodalmat, amelyet az emberiség valaha látott és amely világbirodalom épülete csak a nagyháború befejezése óta kezd mutatni mélyrevágó és egészen vigasztaló repedéseket.

Lord *Marley*-nak ugyanazon szenvedélyei vannak, mint a többi lordnak: cricket, steeple-chase, thea, utazás, vörös frakkban lóháton kergetni az őszi pagonyokban mindazokat a rókákat, amelyek nem hajlandók a britt birodalom tekintélye előtt meghajolni, és a zsidók. Különösen a zsidók. A zsidók ugyanis a lord urak szellemi szenvedélyeihez tartoznak. Mert utóvégre ígével is él az ember.

Miután a lord urak a nagy háború éveinek szorongattatása alatt rá voltak szorulva nagy és kis szolgálatok-

ra, tehát a zsidókra is. Mert ez, hogy: „Da werden noch Kriegserklärungen



Tevekaraván.

angenommen”, ez germánok betegsége. Az angoloknak jóval okosabb betegségük volt, amely úgy hangzott hogy: „Da werden noch Verbüeten angenommen”. — Fel is sorakoztak



Rothschild-körút Tel-Avivban.

Anglia mellett a ghurkák, shikek, malájok, buschmannok, hottentották, irokézok, Ázsia, Afrika és Amerika összes exotikus törzsei, az exotikus törzsek közt a zsidók is. Győztek is, — *persze az angolok.*

Ebben az időben a lord urak nagyon meg voltak hatva és szentimentális hurokat pengettek Izrael népével szemben.

A zsidók szolgálatainak honorálásul és hogy jogcímük legyen Törökországot területeitől megrabolni, kiadták a zsidóknak a Balfour-deklarációt. Ez a kiadás nagyon megható körülmények között történt: a lord urak könnyeztek, mikor átadták a Balfour-deklarációt persze nem *Weizmannnak*, hanem *Rotschildnak*. Miért *Rotschildnak* és miért nem *Weizmannnak*, annak oka az, hogy *Weizmannnak* csak esze van, ellenben *Rotschildnak* pénze van.

Amint az előbbi fejezetből kitűnik, a lord urak nagyon meg voltak hatva a Balfour deklaráció kiadásánál. A mondat, mellyel meghatottságukat kifejezték, megrázta zsidó elődeiknek az egész föld kerekén szétszórt temetőit!

„A Balfour-deklaráció csupán expiáció, amellyel a keresztény világ Izrael népének tartozik”.

Max Nordau figyelmeztette Weizmann és társait, hogy vigyázzanak, mindez csak szélhám és humbug, de Weizmann és a mellette csoportosuló angol zsidó cselédség (nevezetesen angol cselédség és nem a Weizmanné, mert Weizmann maga is a társulathoz tartozott) „hülyének” nevezték a kornak ezt az egyik lángeszű emberét és követve cselédösztönüket, kímálták a cionista szervezetből Max Nordaut, a világ és az emberek legmélyebb ismerőjét.

A dolgok természetében áll, hogy Max Nordaunak lett igaza. Ugyan-csak a dolgok természetében áll, hogy Chájim Weizmannak nem csak hogy nem volt, de nem is *lehet* igaza. Egy olyan biológiai és ennek folytán jellemi felépítésű ember, mint Weizmann, csak torz képet alkothat a világ dolgairól. Nevezetesen a világ politikai dolgairól. Mert a kémiai dolgokban a Weizmann megfigyelései és levezetései objektívek és amint a nagy háborúban láttuk — frappánsak. Ugyanis a kémiában helyes megfigyelésekhez jutni: ehhez intelligencia, intuición és esetleg *tudás* kell, de jellemi kvalitások ehhez nem szükségesek. A szociális élet, a társadalmi harcok, egy szóval a politikai jelenségek bírálataánál az objektív megítéléshez nem elegendő a szellemi kvalifikáció, ehhez már jellemi kvalifikációk is szükségesek. Ki van zárva az, — és abszurd ilyesmit csak fel is tételezni, hogy egy gyáva jellemű ember képes volna a világ politikai dolgait helyesen látni.

Ahogy a lord urak észrevették, hogy a zsidó ténylegesen képesek Palesztina felépítésére, meghatottsá-



TEL - AVIVBA

Nemzetközi vásárhoz

szakszerű vezetéssel olcsó társas-
utazásokat rendezünk a

LLOYD TRIESTINO

közismerten pompás yorshajóin.
és a

VULCANIA

24.000 tonnás legmodernebb
óceánjárón

Felvilágosítás és vásárigazolványok:

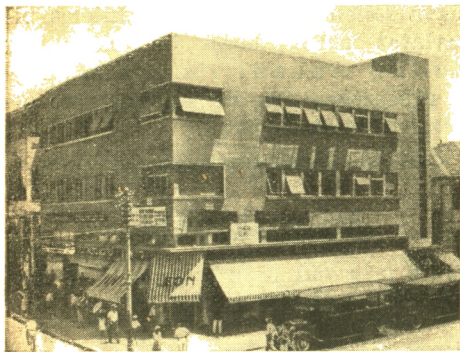
Palesztina Gazdasági Bizottság

Budapest, VI., Andrásy-út 67. és

COSULICH LLOYD TRIESTINO

hajóstársaságok budapesti irodái:
VII. Thököly-út 2., IV. Váci u. 17.

guk azonnal eltűnt és átcsapott cionistaellenes irigységgé. Elkezdtek interpretálni az „expiációt” és rájöttek arra, hogy Palesztina a Balfour-deklarációban valójában az araboknak lett adva és a zsidó Palesztinában csak ugyanazok, mint Londonban, Stanlauban, Chicagóban vagy Né-



Tel-avivi zsidó áruház.

metországban. Egy csomó zsidó mindég jó, de sok nem. A lord urak brutálisan ráfeküdtek a cionista mozgalomra és azt minden eszközzel elnyomni töreksenek. Megzsarolva a zsidóság áldozatkészségét, a zsidók szelleméből és pénzéből építenek Palesztinában — arab államot — saját maguknak.

De azért nem kell azt gondolni, hogy a lord urak a zsidó kérdés megoldásával nem foglalkoznak. Nagyon is. Lord *Marley*, hogy a zsidókon mégis segítsen elutazik Birobidsanba. Megnézván Birobidsánt, látva, hogy emberektől és állatoktól elhagyott táj, rideg klíma, vizes és hideg talaj, — hát ez kell nekünk lordoknak. Itt aztán meg lehet oldani a zsidó kérdést, úgy, amint az szívünk titkos redőiben él.

Lord *Marley* feláll a lordok házában, beszámol birobidsani kirándulójáról és kijelenti, legfőbb ideje, hogy

„a kétezer éves zsidó-kérdés megoldassék és ezen célra Birobidsan egyenesen eszményi”.

Egyetlen ellenző megjegyzés sem hangzott el. Mert lélekben mindnyá-

jan Birobidsánban szeretnék megoldani a zsidó kérdést, mert valójában mindenki úgy akarja a zsidó kérdést megoldani, hogy a zsidók tűnjenek el a föld színéről.

Az expiació, amellyel a keresztény világ Izrael népének tartozik, 15. esztendő alatt átváltozott a Szibériába való száműzetés utáni vággyá. Lord *Marley* meleg szívvel ajánlja a zsidóknak a Palesztináról való lemondást, és mivel úr, gavallér, mert hiszen angol lord, hát cserébe felajánlja Birobidsánt.

Ez a föld ugyanis egyelőre még nem az angoloké...



Pálmafásor Rishon le-Cionban.

Az utóbbi hetekben dr. L. H. rabbtól feltűnésteltő tudományos cikkek jelentek meg az itteni felekezeti lapokban.

Egyik pesti felekezeti lap ebből azt következtette, hogy a cikkek írója Budapesten óhajt elhelyezkedni. Egyben felkéri a lapok szerkesztőit: világosítsák fel a cikkek íróját, hogy ez a törekvése meddő kísérletezés.

E felszólításnak szívesen teszünk eleget.

Tudja meg a kiváló rabbi: mielőtt pályázik, szerezzen megfelelő protekciót, kellő összeköttetést vagy legalább is némi atyafiságot...

A tudományos felkészültség és egyéni kvalitás Budapesten egyáltalában nem jöhet számításba...

Tacitus „Germániájából”

A németek se a saját, se a törzs ügyes-bajos dolgai intézésénél nem jelennek meg fegyvertelenül.

*

Csendes, békés élet nem tetszik ennek a népnek. Veszélyes helyzetekben hamarabb nyer el dicsőséget, nagy eredményeket csak háborúktól vár.

*

Asszonyaik épp úgy viselkednek, mint a férfiak.

*

Aki vesztes a küzdelemben, önkéntes rabszolgaságba hajtja fejét. Ha erősebb is, nyugodtan tűri, hogy kezeit bilincsekbe verjék és eladják őt.

*

Se a punokkal, se a hispánokkal, se a gallokkal, de még a partusokkal sem volt annyi bajunk, mint ezekkel. Minden ellenségnél veszedelmesebben fenyeget bennünket a germánok szilajsága.

Reich Koppel humoros filozófiája

Reich Koppel, az itteni orth. hitközség boldogult rabbijának szellemességéről rengeteg annekdóta van forgalomban.

Néhányat már közre is adtunk, de a legedesebb a következő:

Kipirult arcú fiatalember állít be Reich Koppelhez.

— Szerelmes lettem egy nagyon szegény leányba. Én dúsgazdag vagyok. Feleségül szeretném őt venni. A leány pedig szívesen jönne hozzám...

— Akkor minek a tanács?!... kérdezte csodálkozással a tudós rabbi.

— Valami hiba van a dologban — feleli szemlesütve a fiatalember. — A leányt, ha nem is nyilvánosan, eljegyezte egy földhözragadt, szegény fiatalember... Édesanyám azt állítja, hogy az én szándékom a zsidó vallás törvényeibe ütközik...

— Ugy is van!... szól határozottan a rabbi.

— Éppen ezért kérem főrabbi úr tanácsát... Hiszen én a gondtalan gazdagságba akarom vinni a leányt!... Érzem, hogy nem tudnék a leány nélkül élni... Nincsen valami kivétel?

— De van... feleli nyugodtan az ősz főrabbi...

Az ifjú szeme az örömtől felcsillan.

— Hozzon kérem — folytatja mosolyogva Reich Koppel — egy hiteles bizonylatot arról, hogy ön mindig g a z d a g m a r a d... Azután készséggel rábeszélem édesanyját, hogy ne elenezze a házasságát...

Péntek este

Egykor még volt péntek estém, apámmal templomba jártam szent hittel,

örültem a Kidisnek és a rámtutott bornak de emléke gyermekkoromnak kifakult...

Péntek esték gyertyafénye homályosodott egyre.

Nekem csak imádságoskönyvem maradt meg: hitem jele

S ezt szorítom magamhoz ziháló mellemre.

Otthon ma nem ül az asztal körül: öt gyerek

otthon péntek este üresek a helyek világban bolyongnak öten: felnőtt emberek.

Péntekesti gyertyafényt ha látok az ablak alatt lesve megállok.

S míg peregve hull a könnyem idegen talajra

halkan mondom imádságom, hogy bent senkiséim hallja, könnyes szemmel elmorzsolok egy imát és ismét felveszem tarisznyám s megyek előre... tovább...

Federer S. Sándor.

TYROLER

legmodernebb és leghigiénikusabb
női és úri fodrászterme
Bratislava, Masarykovo 3.

Nemzetközi vélemények a zsidógyűlöletről

Papok, politikusok, szociológusok és ujságírók, kik Amerikában és Afrikában működnek, ezeken kívül pedig Európa 14 államának fenti hitvitásokat betöltő férfiai körkérdésre feleltek:

Mit tart ön az antiszemitizmusról és milyen állást foglal el azzal szemben?

A kortársak ezen kérdésre adott válaszai „Weltgericht über den Judenhass” címen jelentek meg.

Legjellemzőbb az élők közül Duhamel György francia író mondása: „Mint feneketlen szégyenre és nyomorúságra gondolok, ha ezzel a kérdéssel foglalkozom. Szerencsétlennek érzem magamat, mert embernek születtem.”

A kortársak mellett azonban megszólaltat a munka olyan nagy halottakat is, kikre a német antiszemiták előszeretettel szoktak hivatkozni.

Közli Bonaparte Napoleon egy levelét, melyet a düsseldorfi főrabbihoz írt.

„Nem nagyon örvendek, hogy zsidó hitközségek vannak a birodalomban, mert erkölcsi különleges felfogásuk következtében idegen testületet alkotnak az államban. Azonban azt, hogy fajuk és vallásuk miatt üldözsem, semmikép se tudom életfilozófiámmal megegyeztetni.”

Monunsen történettudós, aki a német antiszemiták hivatalos nyilatkozataiban úgy szerepel, mint aki a zsidókban felfedezte a „bomlasztás élesztőjét”, röviden így szól erről a tárgyról:

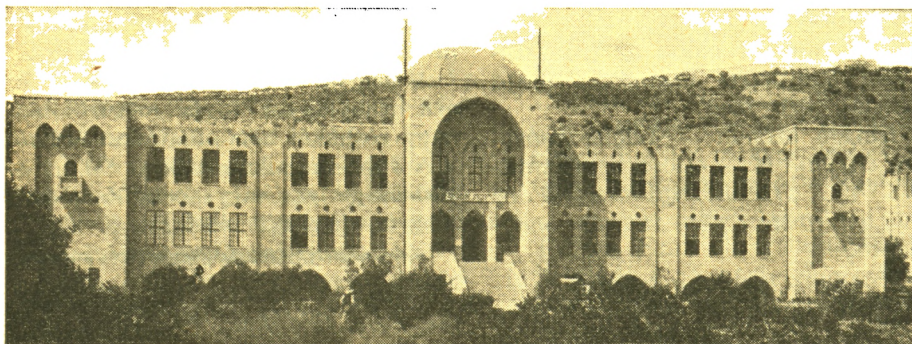
„Söpredék mindig söpredék marad, s az antiszemitizmus nem más, mint a söpredék vélekedése.”

Friedrich Nietzsche, akit dacára annak, hogy élesen és állandóan küzdött a zsidógyűlölet ellen, valóságos bálvány gyanánt tisztelnek a német antiszemiták, írta amaz emlékezetes mondást, mely a modern filozófiát oly mélységesen befolyásolta.

„Vajjon nem zsidó a Wagner? — mert ez esetben érthetjük meg csak teljesen zsidóellenes érzelmeit.”

Ugyanez nyer kifejezést Baudoin genfi tudós nyilatkozatában:

„— érthető, hogy olyan személyeknél, akik takarni akarják zsidó származásukat, különleges brutális antiszemitizmus nyilatkozik meg.”



A héber Technikum Haifában

Han Ryner francia író modernizál:

„Ugyan Hitler vissza tudja-e vezetni olyan messzeségbe családfáját, hogy bennünket kétséget kizáróan meg tud győzni ösei női tagjainak erőnyeiről? Egyáltalán, gyűlölhet valaki ilyen mérhetetlenül, ha csak gyűlöltének tárgyát nem hordja magában!?”

S csodálatosképpen nem csak a tiltakozásban, de még az antiszemitizmus társadalmi vonatkozásainak jellemzésében is megegyezik ezen nem zsidó gondolkozók.

Lenin például így ír:

„A kizsákmányolt munkások és parasztok földesuraik és kizsákmányolóik elleni gyűlöletét igyekeztek a zsidók ellen fordítani... Így akarták józan ítéletüket elhomályosítani s feledtetni velük a dolgozók igazi ellenségét, a kapitalizmust.”

Régi híres mondás az, amely Pernenstorfer osztrák szociálistavezértől származik:

„Az antiszemitizmus az ostoba fráterek szocializmusa.”

Ez csillan ki Nordau, Masaryk s valamennyi komoly szociológus nyilatkozatából.

S ezen egységes ítélezés mellett még egy egységet találunk náluk.

Még csak meg sem kísérlik, hogy vitába szálljanak velük.

Valamennyiük véleményét e tekintetben Marcel van Diest belga író fejezi ki:

„Ezekre a vádállatokra még a legsúlyosabb érvek sincsenek hatással.”

Tel-Aviv 25 éves jubileuma

Tel-Aviv város, amelyet 1909.-ben alapítottak, a zsidó erő és tudás, az új idők leghatalmasabb alkotása.

E kifejezetten zsidó város rohamos fejlődése felülmúlja még az amerikai városalapítás dimenzióját is.

Ennek jellemzésére felujítunk egy kedves epizódot.

Külföldi ujságíró kereste fel Dizengoff polgármestert és aziránt érdeklődött, hogy mennyi a város lakosságának száma?

A polgármester előbb az íróasztalán álló naptárra tekintett, majd zseboráját nézte meg.

— Kérem szépen — felelte mosolyogva Dizengoff — ebben a pillanatban 68.749... De mennyi lesz egy óra múlva, azt igazán nem tudnám megmondani...

Ma 90.000 a lakosság száma.

E hó 29.-től május 3-ig ünnepelik meg a város 25 éves fennállásának jubileumát.

A lefolyt ünnepségről részletesen fog beszámolni az Új Út ottani tudósítója.

Óbudai Freudiger Ábrahám ünneplése

A Pesti Aut. Orth. Hitközség március 15.-én ünnepli meg óbudai Freudiger Ábrahám 20 éves elnöki jubileumát.

A kiváló elnök igaz rátermettséggel vezeti a hitközséget és azt európai nivóra fejlesztette fel. Igen sok fontos zsidó-intézmény alapítása fűződik nevéhez.

A magyar orth. zsidóság történelmének aranylapján fogja megörökíteni a nagy róshákól hervadhatatlan érdemeit.

A Jubileum alkalmából az Új Út szerkesztősege igaz nagyrabecsüléssel hajtja meg az elismerés zászlaját.

Zsidónak születni erkölcsi szerencse. Nem zsidónak: nem nagy anyagi szerencsétlenség.

Alexandro Sambatti.

Az Országos Egyetértés 10 éves jubileuma: — vakmerő hamisítás

Az „Országos Egyetértés” zsidó felekezeti politikai hetilap jelenlegi tulajdonosa, kétes multjához híven, snász hájóbelt rendezett.

Ebből az alkalomból ünnepi szám jelent meg.

A vezető cikkben a főszerkesztő, (aki orosz cári kém volt és magyarul nem beszél) lexikális stílusban íratta meg a lap alapításának és 10 (?) éves működésének historikumát.

A cikk hemzseg a ferdítésektől.

Ilyen vakmerő hamisítás példátlanul áll a magyar sajtó történetében.

„Az „Országos Egyetértés” első száma 1926 január hó 1-én jelent meg

Márkus Aladár szerkesztésében”

Ezt a tényt a hirhedt „főszerkesztő” úr tendenciózusan hallgatja el, mert hiszen így kisült volna a turpisság,

hogy a lap ma még csak 8 éves.

Az az adat, hogy a lap miniszterelnöki engedély nélkül jelent meg, egyszerűen valótlan.

A vezetőcikkben, valószínűség szerint csupa véletlenségből, a valóság-nak megfelelő adat is csúszott.

Nevezetesen az, hogy 1927-ben Pintér Miksa, mint társtulajdonos lépett be a vállalatba.

Ami azután a társasviszony időtartama alatt történt és hogy miért vette át Pintér saját kezelésébe a lap-vállalatot, azt mélységesen elhallgatja a krónikás cikkíró.

Pedig ez az Országos Egyetértés történetének leg pikánsabb része.

Pintér Miksa kormányfőtanácsosnak adván ki magát és hivatkozva gróf Bethlen István, akkori miniszterelnökkel való intim barátságára, rábírta Márkus Aladárt, hogy a lapot mint főszerkesztő jegyezhesse.

Néhány hónap után dr. Dési Géza, országgyűlési képviselő és kormányfőtanácsos leleplezése folytán kiderült, hogy

Pintér Miksa közönséges szélhámos és álkormányfőtanácsos

Csakhamar kitudódott, továbbá az is, hogy Pintér Miksa 500.000 koronát vett fel laptámogatás címen egy nagyobb vidéki hitközségtől és ezt elsikkasztotta.

Midőn mindez Szudy Elemér, miniszteri tanácsos, akkori sajtófőnök tudomására jutott, figyelmeztette Márkus Aladárt, hogy — ha a sajtófőnökség eddigi bizalmára és jóindulatára súlyt helyez, azonnal szüntesse meg a társasviszonyt.

Mire Márkus Aladár feláldozta a kb. 10.000 pengős befektetését, és a lap ideális értékét, minden ellenszolgáltatás nélkül kilépett a lap költékéből.

Ennyit a történeti igazság kedvéért!...

A „nagy irodalmi esemény” másik pikantériája: Vértés Emil, a pesti izr. hitk. előljárója a következőképpen üdvözölte a jubilánst:

„Tisztelt Barátom!

A magyar zsidóság nevében és a magam nevében hálás szeretettel köszöntöm...”

Vértés Emil előljáró úr nagykorú, bármicvoh kort is, már néhányszor elérte, tehát egyéni szabadságában áll a „Madarat tolláról, embert barátjáról ösmerik meg” közmondás előítéletétől eltekinteni.

Mindenesetre gusztus dolga!...

Csupán azt szeretnők megtudni: a m. t. Előljáró úr kitől kapott megbízást, hogy a magyar zsidóság nevében üdvözölhesse ezt a sötét kreaturát?...

Vértés Emil úr remélhetően nem inficiálódott *kitűnő barátja* erkölcsi felfogásától és a kellő felvilágosítást megadja.

Fränkel-féle orth. kóser étterem



*Fränkel-féle orth. kóser vendéglő étterme
(VII., Károly király körút 3/a)*

A Dohány utcai zsinagógával szemben.

Izletes ételek. Kiváló italok.

Es emellett mérsékelt polgári árak.

A dohányzás történetének zsidó vonatkozásai

Amerika felfedezése után még a burgo-nyát is megelőzően, a dohánypalánta került át Európába és ennek művelésével lépést tartva, a dohányzás mind szélesebb körökben általános szokássá vált.

A keresztény egyház kezdetben nagy el-
lensége volt a dohányzásnak és befolyására az akkori uralkodók nagy része is. Szigorú rendeleteket bocsátottak ki a dohányzás ellen. E rendelet szankciója olykor drákói volt. Feljegyzett a krónika eseteket, hogy a tilalom ellenére dohányzókat azzal büntették meg, hogy a pipaszárát a torkára döfték, amilyen mélyre csak lehetett.

A gettó és különösen a tórtanulással foglalkozók hamar megbarátkoztak a dohányzással.

Sokkal jobban ment a dohányfüst mellett a studium.

Ezért nem is volt a zsidóság vezetőinek tiltakozó szavuk a dohányzás ellen. Sőt kezdetben még szombaton is pipáztak, perzse csak úgy, hogy darabka parazsat tettek a dohányra.

A kicsiholás már munka lett volna.

Olyan élvezetet találtak a dohányzásban, hogy felmerült a kérdés és vitatkoztak föl-
lőtte, pro és kontra, vajjon kell-e rágyuj-
tás előtt is valamilyen benedikciót mondani, mint például a gyümölcssevés előtt?

Csak a későbbi évtizedek folyamán merül-
tek fel zsidó körökben aggályok a szomba-
ton való dohányzás ellen. Egész responsum-
irodalom keletkezett a kérdés körül: sza-
bad-e szombaton dohányozni vagy nem?

A végleges megállapodás azután az volt, hogy nem szabad.

A keleti zsidók még ekkor is minden val-
lási aggály nélkül úgy kerülték meg a til-
almat, hogy speciális szerkezetű vizipipá-
kat használtak.

Ezeket péntek délután megtömték, rá-
gyújtottak és nyomban rátették a herme-
tikusan záró kupákat, úgyhogy a tűz nem
aludt ki.

Péntek este vacsora után és másnap egyi-
ket a másik után vették elő és vígan pö-
fékeltek, ami különösen a bőséges szombati
étkezés után nagyon jól esett.

Megboldogult Adler Illés főrabbi a
kurzus első éveiben Amerikába hajózott
át, hogy az ottani zsidóktól anyagi támo-
gatót kérjen.

— Rémes lehet, — sóhajtott fel egy
amerikai zsidó — hogy a zsidók nem
mernek az utcára kimenni, nem merik
az üzleteiket kinyitni!...

— Mi az, hogy nem merik kinyit-
ni?!... — mondta a főrabbi. — Még
arra se lehet őket rábírní, hogy szom-
baton az üzleteiket becsuk-
ják...

A zsidóság nem faj, a zsidóság nem
felekezet, a zsidóság — rang!

Szász Zoltán.

Mohamed és az arábiai zsidóállamok

A mohamedánoknak a palesztinai zsidófelépítő munkáival szemben tanúsított ellenségeskedése élénken emlékeztet azokra a harcokra, amelyeket maga Mohamed,, az izlám alapításának idejében arábiai hazájában uralkodó önálló zsidó államok ellen vívott.

Mohamednek a zsidókhoz való viszonya karakterisztikus párhuzamot mutat Lutherrel. Fiatal éveikben ugyanis mind a ketten barátsággal voltak a zsidóság iránt. De amikor arról győződtek meg, hogy a zsidók nem engedik magukat megtéríteni, hanem „nyakasan” csüggenek atyáik vallásán, mindkét vallásalapító rokonszenve izzó gyűlöletté változott át.

A fiatal Luther zsidóbarátsága erfurti humanista tanítóinak befolyására vezethető vissza, akik a Pfefferkorn-afférben a zsidó proseliták rágalmait ellen eredményesen védték meg a zsidó irodalom erkölcsi tisztaságát.

A fiatal Mohamed pedig, mint kereskedő, kereskedelmi utazásai alkalmával került érintkezésbe a zsidó körökkel és e személyes kontaktus alkalmával ismerte fel a zsidó vallás erkölcsi fölényét arab fajtestvérei hitével szemben.

Talán ez a felismerés érlelte meg lelkében azt a gondolatot, hogy népe előtt mint vallási reformátor lépjen fel.

Hogy milyen nagyra becsülte a zsidóságot, mutatja a „Kórán”, amelyet akkor szerkesztett, amikor a zsidóságnak már megizente a harcot.

A „Kórán”, hasonlóan Pál keresztény apostolhoz, a zsidóságot „Írástudóknak” nevezi. Abban az időben, amikor Mohamed még azt remélte, hogy a zsidókat az izlám részére megnyerheti, Jeruzsálemet jelölte ki „Kiblá”-vá, azaz ama tájul, mely felé imádkozásnál az arc fordítandó. Megengedte némely mózesi előírás követését, sőt még a kiengesztelődés napját sem hagyta figyelmen kívül. Minthogy azonban ezáltal csak egynehány zsidót volt képes megnyerni, megváltoztatta taktikáját: a „Kiblát” Mekkába helyezte át és a zsidó hosszúnáp helyett Ramazam havát jelölte ki bőjtölésre. Elrendelte egyben a más vallásúak elleni háborút, mely a következő évszázadokban az egész kultúrvilágra végzetessé vált. Ez a rendelkezés eleinte csak az arab kureischita törzs ellen fordult, amidőn Bedr mellett (624) a kureischitákat legyőzte. Mohamed ennek az első harctéri eredményének győzelmi mámorában egy Medina közelében letelepedett zsidó törzssre vetette magát. Sikertelt is a meglepetteket teljesen legyőznie, összes javaikat elrabolnia és az élve maradtakat Szíriába üldözni.

Miután a kureischiták egypárszor őt verték meg és hadvezéri hírét alaposan megtépázták, fegyvereinek homályosodó fényét a zsidó törzsek elleni támadással iparkodott kicsiszolni. Da a zsidó várak hosszasan tartották magukat, s csak midőn Mohamed követői részére a bortilalmat kiadta, tudta az elgyöngült védelmezőket legyőzni.

Ezekután ő maga volt kénytelen a kureischiták három hónapos ostromát elszenvedni. Alighogy a kureschiták eredménytelenül elhúzódtak, Mohamed megindult, hogy azt a zsidó törzset, mely a kureischitáknak fegyveres segítséget nyújtott, „megbüntesse”.

Legyőzte őket. Minden zsidó férfit, számszerint vagy 700-at megöletett, asszonyaikat és gyermekeiket pedig rabszolgaságba adta el.

Igyekezete, az arábiai zsidó közösséget teljesen elpusztítani, nem zárólag vallási fanatizmusán alapult. Mohamed inkább a gazdag, könnyen

ölébe eső prédáktól csábult el. Ezt legjobban Charibar zsidó város elleni hadjárata igazolja. Míg a fentebb vázolt zsidó törzsek elleni hadjáratainak alapjául Mohamed mindig külső eseményeket használt fel, vagy legalábbis ilyeneket konstruált, addig a Charibar elleni hadjáratnak legjobb akarat mellett sem lehet más alapot találni, mint a város gazdagságát. Rendkívül sok kincs volt ott felhalmozva. Egész környéke dús termékenységgel tűnt ki, melyet a talaj lelkiismeretes megmunkálásával még fokoztak.

Mohamed 1200 gyalogos és 200 lovas élén vonult Charibar ellen. Mindenekelőtt a város környékén levő kastélyokat támadta meg és csakhamar birtokába is vette azokat. Azonban magát a várost, amely külső vasrácsokkal volt erősítve és hosszú ideig állt hősiesen ellent, csak legértékesebb vezetőinek eleste után kapta meg. A zsidók megtarthatták házaikat, udvaraikat, de kénytelenek voltak évi jövedelmük felét hadisarcként kiszolgáltatni és kötelezniök kellett magukat arra, hogy felhívás esetén Arábiából kivándorolnak.

Két charibari zsidóasszonyt is nejei közé vett fel Mohamed. Ezek közül az egyik nem értékelte nagy kitüntetését valami nagyon, mert megkísérelte őt megmérgezni, de Mohamed már az első falatnál észrevette a mérget, mire gyilkolni készülő felesége bűnbánóan kijelentette, hogy Isten küldöttjének tekintí.

Igy szűnt meg Arábiában az utolsó zsidó állami közösség.

Batthyányi grófnő és a mácesz

Az elmúlt húsvéti ünnep alkalmával meglátogattam K o r e i n Dezsőt, a magyarországi orthodoxia kitűnő vezéralakját és a szellemes publicistát, aki a következő kedves epizódot mondta el:

... Néhai báró R a d v á n s z k y Gézához, v. b. t. t. - hoz régi, meghitt barátság köteléke fűzött. Leányával, Batthyány grófnő palotahölgygel lakott együtt.

A bárót „chászidé umausz aulom” a nemes lelkű keresztények egyikének ismertem. Minden zsidó ügyben a legnagyobb készséggel állt mellém.

Jó zsidó szokáshoz híven, évenként több keresztény előkelő ismerősömnnek máceszt szoktam küldeni. Ezek közé tartozott B. grófnő is.

Egy ízben megkérdeztem:

— Mit csinál méltóságos grófnő a pászkával?

— A kávéba aprítva élvezzük — mondta.

— Kérem, méltóságos grófnő, méltóztassék szakácsát hozzám küldeni, majd feleségem valami jó máceszételre fogja kitanítani.

Másnap eljött a szakács és megtanulta nálunk a tojásba, zsirba rántott, fahéjas-cukros laskasütést.

A grófnő telefonon felhívott és nagy hálával megköszönte a kitűnő receptet.

— Lássa kedves grófnő, megakartam mutatni, hogy mily élelmesek vagyunk mi zsidók. Micsoda fejedelmi eledelt tudunk elővarázsolni a húsvéti s a n y a r ú s á g k e n y é r b ő l.

Velünk akarnak az antiszemiták kezdeni?!

Kedvesen kacagott a telefonba a grófnő.

A sirok ápolása

úgv a régi kerepesi úti, mint az új központi izr. temetőben

április második felében veszi kezdetét.

Befizetések a Pesti Chevra Kadisa székházában, VII., Erzsébet krt. 26. alatt már most esz- közölhetők. Postautalványon is.

Husvét Jeruzsálemben

Az év egyetlen szaka sem olyan mozgalmas és tarka Jeruzsálemben, mint a h u s v é t ünnepe.

Tizenkilenc válfaja a keresztény vallásoknak tartja a feltámadás ünnepét, a zsidók a maguk pesachján emlékeznek meg az Egyiptomból történt kivonulásról, a mohamedánok legnagyobb ünnepüknek, N e b i M u s a ünnepének mámorában úsznak. (Ez Mózes ünnepe.)

Beduinok, fellahok és a városok lakóinak karavánjai, búcsújárók tengere vándorol Jeruzsálem felé.

Összetűzésektől lehetett tartani, mert az arabok és zsidók közt keletkezett feszültség még egyáltalán nem enyhült és ezek meg is nyilatkoztak ismételten vallási indokból.

A rendőrség készültségben áll. Az óváros utcáin tankok őrködnek és a város ősi falai mögött angol katonaság táborozott.

Az arabok végeláthatatlan tömegei hullámozgottak a jaffai kapu felé... Lassan kigyózott lomha menetük a völgyből felfelé.

Szavaló kórus módján hirdették újra és újra az Islam vallás szent ígeit egyformán és egyhangúan:

„La illaha illah allah wamuhamed rasul allah”

(Nincs isten Allahon kívül és Mohamed az ő prófétája.)

Éneküket ritmusos kézcsattogatással kísérték.

A vakító napfényben villogtak a pompás ünnepi lobogók rúdvégeinek rézdiszei, csillogtak a diszes, arabs jelmondatokat viselő zászlók.

A menet végén lovagolt büszkén a mufti, az arabok egyházi feje, himzett bársonytakaróval borított, ezüstveretű szerszámmal ékesített büszke fehér arabs lován.

A dervistoronyban levő kávéház terraszáról arabok üdvözölték tapssal, kiáltással a menetet. A dervisek minden tudományukat előszedték, hogy az ünnep fényét emeljék.

A lelkesedés fokról-fokra emelkedett, a vallási őrjöngés jelei kezdtek mutatkozni.

Feltűnő sok beduin volt a menetben.

Hosszú fehér burnuszaikban, melyek kecskeszőrből készült koszorúval voltak fejükre erősítve s dús ráncokban hullámozgottak vállukról lefelé, különleges látványt nyújtottak.

Botok emelkedtek a levegőbe.

Angol és cionistaellenes mondások süvöltöttek át a levegőn...

A hangulat izzott.

Esküszavak harsantak, melyben azt fogadták, hogy megvédik Palesztina szabadságát!

— Most jönnek a hebronok — szólott egy zsidó, — rettenetes brutális népség! Legvadabbak az 1929-iki lázadás alkalmával voltak. Ma már egy zsidó sem lakik Hebronban. Házaik, üzleteik üresen állnak. Sok arab sajnálja őket...

A menet az oroszláncapun tovább halad a Holt tenger irányában Mózes sirja felé.

Mózeszt az arabok Musa néven nagy tiszteletben tartják.

Hagyományuk szerint Mózes az ország nyugati részén halt meg, ott is temették el, de politikai okokból sirhelyét Jeruzsálem közelébe helyezték — gondolatban.

Ugyanis a husvét hetében rengeteg keresztény tartózkodott Jeruzsálemben és tömeges jelenlétüknek politikai színezetet tulajdonítottak. Az izlám ellenáramlatot teremtett, hogy mohamedán tömegek is keressék fel husvétkor Jeruzsálemet.

Elhíresztelte, hogy a jóságos Allah meg akarta könnyíteni hűségese fiainak azt, hogy Mózes sirját meglátogathassák és ezért azt Jeruzsálem közelébe helyezte át...

Bár Nebi Musa emléknapija az arabok legszentebb ünnepe, sok arab végez ezen a napon testi munkát.

Ez azonban nem a vallástalanságból ered, mert az arab munkás minden istenadta nap dolgozik napkeltétől napnyugtáig s a szomorú a dologban az, hogy alig keres néhány fillért!

Ilyen primitív élet primitív legendák termőföldje.

Hogy hogyan születnek itt a szentes históriák, mutatja a következő történet:

Egy Mohamed nevű seiknek szent hírneve volt.

Rengetegen zárandokoltak hozzá.

Szolgája elégedetlenkedett a helyzetével és egy szép napon felkapott gazdája szamarára és eltűnt. Utközben a szamar elpusztult.

Ali elföldelte és siremléket emelt teteme fölé, azután szomorúan ült műve mellett a földön.

Vándor jött és kérdezősködött szomorúsága okáról.

Ali hidegen válaszolva elmondta, hogy épp az imént fedezte fel egy szent sirját.

A vándor imára tárta karjait, azután megajándékozta Alit.

A hír hamar terjedt s Ali gyönyörű jövedelemre tett szert.

Csakhamar önállósította magát és emléktárgygyárat létesített.

Seik Mohamed kellemetlenül érezte a konkurrencia átkát.

Hirtelen elhatározással lóra ült, a legújabb szent sirhoz lovagolt, hol már hatalmas kupola jelezte a hely szent voltát.

Csodálkozva ösmerte fel megszökött szolgáját s titokban megkérdezte tőle a szent nevét, kinek földi maradványai itt pihennek.

— Rendben van, — szólta ez, — megmondom, de csak akkor, ha te is elárulod a te szent patrónusod nevét.

Mohamed sejk megígérte ezt, mire Ali elárulta titkát.

— Allah nagy — szólta, — s ez annak a számarának a sirja, melyet tőled elloptam.

— Csodálatos, — szólta szakállát simogatva a seik, — az én patrónusom pedig ennek a számarának az anyja!

Ilyen babonáság mellett csodálatos Allahtól való félelmük.

A szent helyekre arab csak saru nélkül lép be.

Ami elmozdítható, azt ellopja az arab, de szent helyen levetett saru még egy sem tűnt el.

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, VII.,
Károly-krt. 3/c. Dob-u. sarok
Telefon: 34—9—95.

PFEIFER ÉS HESZKY
kőfaragómesterek sirkőraktára
BUDAPEST, X., Újtemetőnél.

— Telefon: Kőbánya 75—71 —

Haptákban, az Isten előtt!

Beteg lett az ország.

A négyéves háborúskodástól marcangolt testét a láz gyötörte. A forradalom láza, a kilengések, az egyéni akciók, az atrocitások mikrobái úsztak az októberi levegőben.

Fogyóban volt a kenyér és lazulni kezdett az erkölcs eresztéke.

Városokban megrohanták a gyárakat és börtönöket és a kaszárnyákat.

Falun is gyenge lábon állt a személy- és vagyonbiztonság. Itt először a jegyzőnek estek, aztán a zsidónak.

Helyenként a kettő egyet jelentett, ahol több volt a zsidó, mint a keresztény. Még a községi bíró is hitsorsos volt. Keresztény volt ott a bakter, az éjjeliőr, a favágók és marhahajcsárok. Mozgolódni kezdtek ezek is és így nem lehet csodálkozni, ha november első szombatestjén rendkívüli gyűlésre jöttek össze a zsidók.

Állást kellett foglalni a Nemzeti Tanács mellett s ami ennél is fontosabb: meg kellett szervezni a polgárőrséget.

A gyűlés előtt rémhírek terjedtek el, hogy az a pár keresztény el fogja csapni a zsidó bírót.

A szombatesti istentisztelet kétszer olyan sokáig tartott, mint máskor.

A hitközség vénei olyan áhítattal bújták a szent könyveket, mint soha azelőtt. Ezek az öregek átéltek már forradalmat és csillapítani próbálták a fiatalabb generációt, de ez lefitymálta a negyvennyolcas időket.

— Negyvennyolcas forradalom?... Az is valami?! — mondta ajkbiggyesztve Lerner Nüse, a telefonista altiszt, aki a fiatalság vezérének tartotta magát.

— A negyvennyolcas forradalom az csak egy békebeli forradalom... — jelentette ki Reich Rüven, az agilis gabonaügynök, akinek szakmabeli képességeit a trénnél használták fel kitűnő eredménnyel.

A közgyűlés a komoly időknek megfelelően viharos lefolyású volt és el lehet mondani, hogy végig az egész vonalon a fiatalság álláspontja győzött.

*

Azért másnap néhány idősebb hitsorsos is résztvett abban a küldöttségben, amely a városparancsnokságon tisztelgett abból a célból, hogy a község személy- és vagyonbiztonságának a védelmére tíz Mannlicher-puskát kérjen.

Ott volt mindenekelőtt a bíró is. Paprikás külsejű, zömök ember, aki tekintélyes pocakjával a konzervativizmust képviselte. Köztük volt Nágel Samu, a tanító is, aki a község esze volt. Apró fürgelábú emberke, akinek precíz jegyzőkönyveit még a közeli város hitsorsosai is megcsudálták. Ott volt persze az ifjúság két képviselője is: Lerner és Reich.

— Mi az?... Mannlichereket akarnak az imaházba? — förmedt rájuk bajusza mögé rejtett mosollyal az adjutáns.

— Miért éppen az imaházba? — sürgette a kérdés tisztázását.

— Sztratégiai okokból, — vágta ki Lerner.

— A imaház a község közepén van, hát legbiztosabb a centrumból védekezni, — sietett Lerner segítségére Reich, aki csak a trénnél szolgált ugyan, de így is több hasznót hajtott, mint azok a tüzértisztek, akik az ellenség helyett a saját gyalogságot tisztelték meg a tarackokkal.

— Ez fellázítaná a népet, — vélekedett az adjutáns.

— Hisz mi vagyunk a nép, — állt elő a tanító.

— Tessék minket az ezredes úr elé vezetni! — kockáztatta meg a bíró.
— Szó sincs róla, sokkal fontosabb dolga van, mint az imaházat fegyverekkel ellátni.

Ezzel sarkonfordult és otthagyta a küldöttséget.

De még mielőtt benyitott volna a parancsnok szobájába, a fürgelábú tanító a nyomába férközött, már útközben kivett egy borzasztóan összegyűrt papírlapot a nadrágzsebéből és a kapitány orra elé tartotta:

— Mi ez? — kérdezte ez meglepetten a kapitány.

— A község kérvénye, — felelte a tanító.

A kapitány átolvasta a kérvényt és csak úgy rázta a kacagás.

— Das ist gut! Vortrefflich!! — mondta maga elé. És újból átolvasta. A kérvényben — amelyről a fiatalság vezéreinek fogalmuk sem volt — a község azt kérte, hogy Mannlichereket Verschluss és munició nélkül utalják ki, mert belátják, hogy a Mannlicher-puskáknak az imaházban való elhelyezése rossz vért szülne a nemzsidó lakosság körében, éppen ezért csak szimbólikus jelentősége volna az egész felfegyverkezésnek. A „szimbólikus” szó pirossal volt aláhúzva... És ez nagyon tetszett a kapitánynak.

— Rendben van uraim! Menjenek a Magazinba — nyugtatta meg a küldöttséget és ezzel a kérvény hátlapjára pársoros utasítást adott a lőszerraktárnoknak, hogy verschluss nélküli tíz Mannlichert adjon ki. Könnyedén szalutálva távozott az irodából.

A kérvényt elkapta Lerner és amikor végigfutott rajta, rettenetes dühében összegyömöszölte és nekirohant a tanítónak:

— Micsoda gyávaság ez?...

— Fegyver Verschluss nélkül annyi, mint hitközség tóra nélkül, — fakadt ki Reich.

— És ha megtámadnak, mivel fog löni? — toporzékolt Lerner.

— Csak szimbólum az egész! — kapacitálta őket a tanító, aki akkor érezte először, hogy tanítványaira már nem igen hat tekintélyével.

— Inkább tíz Mannlicher Verschluss nélkül, mint egy Mannlicher a Verschlussal, — védte meg a község hivatalos álláspontját a pocakos bíró.

Lerner összenézett Reich Rüvennel és megadva magukat sorsuknak, a Magazin felé tartottak...

*

Midőn a rabbival óvatosan közölték, hogy az ő imaházába fegyvereket helyeztek el, majdnem elájult. A gondolat olyan távol volt tőle, mintha valaki azt kívánta volna, hogy a szent könyvekkel fűtsék az imaházat. De a rendkívüli időknél ő is megadta magát.

A rémhírek percről percre nőttek. Óriási szárnyakon röpítették híreiket szét a vészmadarak és a faluban mindenki tudni vélte, hogy a parasztok még ma nekimennek a zsidóknak.

De ezek megőrizték a hidegvérüket.

A Mannlichereket nagytitokban elhozták az imaházba és a hitközségi elnöknek az volt az indítványa, hogy a fegyvereket padok szerint kell elosztani.

Ez ellen Lerner vétót jelentett be és alapos vita után győzött az ő álláspontja, amelynek értelmében gúlába rakatta a Mannlichereket.

A kályha mellett álltak föl a fegyverforgató örök, hogy esetleges támadás esetén rögtön kéznél legyenek.

Ilyen előzmények után mindenki nyugodtan tért haza az imaházból.

Az őrség lefűggönyözte az imaház ablakait és félóra múlva vígan folyt a csata. Már mint a kalábríász-csata. Ésre se vették a hajnal derengését, amikor már beszállingóztak az első hívők a reggeli imához.

A tanító úr büszkén jártatta végig tekintetét a gúlába rakott fegyverek fölött.

Mielőtt föltekerte volna a tefilimet a karjára, odasompolygott a fegyverrakáshoz, nem csempészett-e oda az éj leple alatt Verschlusst a Lerner?!...

Mikor úgy látta, hogy minden rendben van, megkezdte az imát.

Ő volt az előimádkozó.

Soha olyan izzón és karcsúan nem szárnyalt a hangja, mint éppen ma.

Boldog büszkeség töltötte el a keblét, hogy a halálraremült hitközségnek az ő ötlete szerezte meg az annyira áhítozott biztonsági érzetét.

Midőn kiment az imaházból, azért mégis kissé furcsának találta a kontrasztot és arra gondolt, hogy ha az arzenálban oltárt emeltek volna, ez csak halvány másolata lett volna annak a szentségtelenségnek, hogy a szentkönyvek szekrénye mellett fegyvereket kellett elhelyezni...

*

Igy teltek el a „forradalom” órái.

De pár nap múlva mozgolódni kezdtek a keresztények. Főleg a kovács izgatta a kedélyeket.

— Szégyen, ha tűrjük ezt! — kezdte el a kútmérgezést.

Furcsa, de mégis úgy volt, hogy az imaház közvetlen közelében lakó kovács, a legjobban tüzelt a zsidók ellen.

A rendkívüli idők teljesen kiforgatták ezt a voltaképpen szelíd embert a valójából. Világéletében a legjobb egyetértésben élt a hitközséggel. Nem egyszer történt meg, ha egy temetési menet vonult végig a falun, ő is bedobta a maga krajcárját a perselybe. Húsvétkor több pászkát evett, mint a zsidók, mert ajándékba kapott jó csomót minden szomszédjától.

Majdnem tiszteletbeli zsidó volt ez a kovács, amíg egy szép, ránézve nagyon is csúnya napon nem bújt ki belőle az ördög. Akkor esett el egyetlen fia.

— A zsidók miatt van ez, — vigasztalta a feleségét.

És ez a butaság valósággal rögeszméjévé fajult. Hogy a zsidó segédjegyző is elesett egy héttel később, az őt hidegen hagyta...

A falu józan elemei kis ideig némán tűrték a kovács méregkeverő beszédét.

— Fegyvereket őriznek a templomban! — süvített most a hangja.

— El kell tőlük venni! — replikázott a falusi bakter.

— Úgy van! Elvesszük tőlük! — ujjongott kórusban néhány borizú hang.

A kocsmában beszélték meg a tervet.

Óvatosan körülnéztek, nem hallgatózik-e a korcsmárosné a konyhából. Férje ott sinylődött a szibériai fogságban és az asszonynek fogalma sem volt arról, hogy a kocsmában mire készülnek.

A kovács felhajtott a snapszból és rekedten buggyantak ki a szavak a torkán.

Testvérek, figyeljeteK ide! — kezdte el, miután hatásosan körülnézett. — Én itt lakom a szomszédban, hát mindent tudok róluk. Elöttem hiába titkolóznak. Én kilestem minden dolgukat. Lehet, hogy az a vérvád csakugyan kigondolt mese, de a többi szertartásuk mind itt van a kisújjamban. Már úgy tudom az összes imádságukat, mint a rabbi, pedig annak a feje olyan, mint a káptalan. Tudom, hogy mikor döngetik a mellüket, tudom, mikor kell felállniok és tudom azt is, mikor kell leülniök. Sőt azt is tudom, mikor kell letérgyelniök. Mert azt is csinálják. De csak hosszú-napkor. Ha mi résen leszünk, akkor az idén két hosszúnapijuk lesz vagy egy se...

Sokat beszél kend, de keveset mond — próbálta leinteni egy himlőhelyes suhanc.

De a kovács nem hagyta magát.

— Kuss!... Ne pofázz! — piszegették le a tekintélyesebbek.

— Ide hallgassatok! — Mint mondtam, ösmerem minden ceremóniájukat. Van egy furcsa imájuk. Úgy híjják, hogy semmi-neszre.

— Hát az mi a csuda?...

— Megmagyarázom ezt is. Mikor azt mondják, ezt a furcsa imát, ezt a semmi-neszrét, akkor nincs az a hatalom, hogy megmoccanjanak. Mert ezt állva kell mondani. Összetett lábbal, mintha haptákba állnának az Úristen előtt...

— Az Úristen előtt? — lepődött meg az imént közbeszóló suhanc.

— Persze, hogy az Úristen előtt. Azaz, hogy az ő Úristenük előtt...

— Figyeljete csak ide. Ilyenkor ütik a mellüket és valami furcsa nótát zümmögnek hozzá, de olyan csöndes zümmögés ez, hogy egyik nem zavarja vele a másikat. És ez a zümmögés tart vagy tíz percet és csak akkor lépnek három lépést hátra, azután három lépést előre, amikor befejezték ezt a zümmögést. Hát most figyeljete ide, ha énrám hallgattok, akkor kilesem pontosan, mikor kezdik el ezt a semmi-neszrét, amikor nem szabad hátranézni és akkor berohanunk hozzájuk és akkor miénk mind a Mannlicher, ami ott van...

Minek a zsidóknak a puska? — kacagott fel a szónokló kovács, akit hirtelen megéljeneztek.

— Remek lesz! — hahotáztak a berúgott társai.

— Este meglessük őket — fogadkozott a hallgatóság.

— De hogy is hívják ezt a furcsa imát?

— Semmi-neszre, úgy híjják azt. Mer, hogy semmi neszre nem szabad megfordulni a zsidónak, amikor elmondja ezt az imát... magyarázta a kovács a társaságnak és megelégedetten dörzsölte kezeit.

— Nohát, akkor Isten neki... semmi-neszre... adták meg a zavargók beleegyezésüket a kovácsnak és az egész, borgőzben úszó kocsmá olyan volt, mint valami megszállott és fanatikus összeesküvésnek kusza és félelmetesen komor szilhuettje...

*

Csak nagynehezen tudták titokban tartani a készülő rajtaütést.

A kovács ügyes taktikusnak bizonyult és eltalálta azt az időpontot, amikor a gyülekezet a semmi-neszrébe fogott.

— Rajta most — adta ki csöndben a jelszót és a kovács vezetése alatt megrohanták az imaházat.

Legelőször a samesz kislány vette őket észre, dacára annak, hogy csaknem lábujjhegyen jöttek be. Mert hát tartották magukat ahhoz, hogy semmi-neszre...

A kislánynak arcára fagyott a rémület, torkára forradt a szó és úgy tett, mintha mi sem történt volna.

Tovább imádkozott.

A gúlát szétszedték. Ez a művelet nem járhatott lármá nélkül. Vad, különös hangok törtek elő a torkukból, de azért közben szemmel tartották a zsidókat, mert hátha a veszély jelenléte feloldja őket a ceremóniák szigorú betartásától.

Kisérteties pillanatok következtek.

A gyertyák tragikus sercegéssel lobbantak meg és vézna fényük is előre-vetette árnyékát egy készülő tömegmészárlásnak. Ez a mézárálás a sötétség vérszágú felhőitől elkábított agyvelőkben csirázott ki és krózi aratásra éhezett.

A falóra egykedvűen ketyegett, de mintha megmerevedett volna az idő.

A parasztok hajlongó zsidókat látnak maguk előtt és az a fesztelen hajlongás oly rémesnek tűnt, hogy ebben a pillanatban nem tudták pontosan, nem

ők reszketnek-e jobban, pedig a puskák már a kezükben voltak.

Lerner Nuse, aki a kályha mellett imádkozott, szinte a hátában érezte őket, de meg sem moccant.

A mozdulatlanság átviharzott az egész minjanra. Mintha valami szent kontaktus szíjazta volna őket egybe, elvonatkoztatva a földi dolgoktól és mintha messzi magasságba emelné őket, ahonnan a halálos veszély is csak derűs játékszernek számít...

A kovács maga is megdermedt ettől a látványtól. Ő nem hitte, hogy az imádkozók most sokkal jobban félnek őtőlük, mint az Istentől. Valami furcsa rémület nyilalt át rajta:

— Hát ezek ilyen jóba vannak az Istennel? Hisz akkor ezek sérthetetlenek — és hiába szorongatott egy Mannlichert a kezében, tompa zsibddással a tudatában érezte, hogy valami megbabonázó látványnak a lenyűgözött tanuja.

— Hát ezek a gyávák nem félnek? — somfordált melléje egy suhanc.

És amikor a hajlongva imádkozó zsidóknak az árnyéka táncolni kezdett a félhomályban úszó falon, úgy érezték, hogy kísértetek ellen kell fegyvert fogniok és mintegy titkos jelre, de most már megkönnyebbülten fellelegezve kifordultak az ajtón...

*

Az imába zsilipelt szóáradat most feltornyosulva csapott ki a medréből.

— Most már jól nézünk ki! — rikácsolt torkaszakadtából a harcias Lerner.

— Most mit szól a szimbólumhoz? — dühösködött Lerner csatlósa: a Reich Rüven, aki közben baljós tekintettel kémlelte már az országúton feltűnő parasztokat.

A rabbi, aki mindezt némán követte tekintetével, szótlanul távozott az imaházból, de sűrű sóhaja világító póznáknak tűnt az imák országútján, ahonnan a segítség tartományait idézte vizionárius szemekkel...

A bíró maga elé mormogott.

— Mégis csak kellett volna a Verschluss kérni!

— Ilyen szégyen! — tépte a haját Lerner.

De a tanító úr most is a maga igazát védte.

— Ne féljete. Látni fogják mégiscsak, hogy nem akartunk vért ontani. És nem fognak bántani...

— Majd a tanító úr a saját bőrén fogja érezni, hogy milyen kemény a puskatus — szólta Lerner.

Mindnyájuknak libabőrös lett a háta.

— Fogadjunk, hogy nem fognak minket bántani? — biztatta a társaságot a tanító...

— Mibe fogadunk, hogy bántani fognak? — nyujtotta a jobbát Lerner.

Még mielőtt eldöntötték volna a fogadást, csörömpölve zúzódtak be az ablaküvegek...

A zsidók megdöbbenek.

Már lebujtak a padok alá, amikor a kovács hangja részen és kiábrándulva süvített bele a megfélemlített zsidók közé:

— Így nem jáccunk forradalmat!...

— Adjátok ide a Verschlussokat — dörmögött a bakter.

— Nincs is nekik Verschlussuk — röpködtek be a vélemények.

— Gyávák voltak a Verschlussokat elkérni — terült el egy otromba hang.

— Gyerünk már haza a fenébe — csitíttatták őket a józanabbak.

Egyre messzebből és fáradtabban kóválygott kívülről a láрма.

A zsidók kibujtak a padok alól, mikor a Mannlicherek az ablakokon keresztül nagy lármával bezuhantak a padlóra.

— Fűtүүлünk az ilyen Mannlicherekre... — ismerték fel a kovács hangját, de abban a pillanatban süvítésre figyeltek föl.

Egy kódarab sisteregve akadt meg a tóraszekevény kárpitján.

A zsidók várták a további közáport. Hiába. Csendbe halt minden láрма.

És amikor reszketve kimerészkedtek a padok alól, megint gúlákba rakták a tiz Mannlichert és már tisztában voltak vele, hogy az a kódarab, amely a betört ablakon keresztül besüvített az imaházba, már csak pontot jelentett, egy mindent lezáró békés pontot annak a darabos és háborgó mondatnak a végén, melyet a Történelem lapjaira irt érdes, durva, brutális kezével a forradalom...

— Ugye igazam volt? — zsebelte be a többiek elismerését Nágel tanító úr, aki az ő „szimbólumának” most százszázalékosan élvezte a gyümölcsét.

Hogyan akadályozott meg Frigyes dán király egy pogromot?

Ötven évvel ezelőtt a kopenhágai fő-rabbi bizalmasan arról értesült, hogy a legközelebbi pénteken Oroszországban nagy pogromot akarnak rendezni.

A pogromterv hírére a kopenhágai fő-rabbi felkeresett egy Kopenhágában élő gazdag és előkelő oroszországi származású zsidó kereskedőt Melchior Mó-zest, akit rábirt arra, hogy ebben az ügyben kérjen audienciát Frigyes dán királynál.

Az audiencián Melchior Mózes arra kérte a királyt, hogy lépjen közbe és bírja rá közeli rokonát, a cárt, hogy akadályozza meg a pogromot.

Frigyes király diplomatikusan kijelentette, hogy legnagyobb sajnálatára, nem áll módjában Oroszország belügyei-be avatkozni.

Melchior Mózes csalódottan állt a király előtt, majd így szólt:

— Remélhetőleg felséged lelkiismerete nyugodt lesz, ha majd a közeljövőben pogromhíreket hall Oroszországból.

Melchior szavai nagy hatással voltak a királyra, aki így szólt:

— Legyen nyugodt, el fogok követni minden tölem telhetőt!...

Melchior erre felemelkedett és minden etiketről megfeledkezve megál-dotta a királyt.

— Felség! Egy olyan egyszerű em-bernek a köszönete, mint én, nem lehet nagy jelentőséggel felségedre. De Is-ten áldása e nagy cseleke-detért sokat jelenthet!...

Frigyes király azonnal írt a cár-nak.

A pogrom, amelyre már minden elő-készületet megtettek, elmaradt.

Melchior Mózes 1821-ben halt meg Kopenhágában, 88 éves korában.

A PESTI CHEVRA KADISA előljá-rósága mélyszégyenrel és fájdalommal jelenti, hogy nagy jötevője,

HOFFER GYULÁNÉ szül. KRAMER SZERÉNA úrnő

nemes és jótékony életének 55-ik évében hosszú szenvedés után f. é. március hó 19-én elhunyt.

A Megdicsőültet — aki boldog em-lékezetű férjével, néh. Hoffer Gyulá-val egyetemben nagylelkű alapítvány-nal tette örökké emlékezetessé nevét Chevra Kadisánk történetében — Chevra Kadisánk saját halottjának tekinti és emlékét hálás kegyelettel fogja megőrizni.

A Megboldogult tetemeit f. évi már-cius hó 21-én d. e. fél 12 óraker he-lvezték a rákoskeresztúri izr. teme-tőben örök nyugalomra.

Budapest, 1934. március hó.
Legyen áldott emlékezte.

A HARMADIK

Szín: Egy orvos dolgozószobája. Köröskörül könyvvállvány, zsúfolva könyvekkel. Fehér fal, zöld, görögcsíkos függöny, ugyanolyan empire garnitúra. Faragott empireasztal, rajta bronz állólámpa, telefon, mappa, kis beugró alkövben chaise longue. A férj az íróasztalnál dolgozik. Az asszony belép estélyi toalettjében, fekete velour siffon stílusba. Síma, hátrafésült sötétbarna haj, antik függő. Keményen metszett, érdekes arc, kreolba játszó bőr, hosszú, selymes szempillák árnyékolják nyílttekintetű, aranybarna szemét.

FÉRJ: *(fől sem tekintve írásaiból, szórakozottan kérdi):* Mehetünk?

ASSZONY: Nem.

FÉRJ: *(most felnéz, jólesően siklik végig szeme feleségén):* Nem? ... Úgy látom készen vagy ...

ASSZONY: Gézára várunk.

FÉRJ: Úgy?! ...

ASSZONY: Furcsán hangsúlyozod ... Van valami kifogásod elene? ...

FÉRJ: Nem! ... *(ceruzájával idegesen dobol az asztalon.)*

ASSZONY: Akkor nem értem ...

FÉRJ: Nem szeretem, ha az emberek a feleségemmel foglalkoznak. Tudod, az ártatlan háromszögekben nem hiszek ...

ASSZONY: *(Kissé megdöbbenve)* Igazad lehet, erre még „így” nem gondoltam. Én Gézát két szóval elküldhetem. *(Messzire bámul.)* De ha jól meggondolom, két ember akarva, nem akarva, örökké háromszögben él ...

FÉRJ: Ezt meg én nem értem.

ASSZONY: Valahogy két ember szerelmében és vonzódásában mindig szerep jut egy harmadiknak.

FÉRJ: Furcsa vagy! ... Ez igazi asszonyi okoskodás. Szóval ahhoz, hogy én téged szeresselek, szükség van Gézára. Ezt akarod ezzel bizonyítani?!

ASSZONY: Hohó, barátom, mondtam, hogy Gézát két szóval elintézhetem, de ha elindítottál egy gondolatot, nézzünk a mélyére. *(Leül a fotelbe, könnyedén hátradől.)* Adj egy cigarettát! *(Rágyújt.)* Köszönöm ... Emlékszel, mikor egy holdas este a Balaton partján sétáltunk? ... Oh, nagyon jól tudod, hogy a holdas este nagyobb kerítő a legszerelmesebb férfinél ... Ma sem tudom, szerelem volt-e, ami csodáلتatta velünk a holdat, vagy a hold a szerelmünket? Jártam már viharban, alkonyatban, ébredő tavaszban, búsan álmodó őszben, s borzolta bőrömet a langyos tavaszi szél és paskolt a tenger hús habja és mámoros lettem az első akác illatától ... mindig a természet, a harmadik ihletett. S nem tudom, téged szerettelek-e, vagy a pillanat nagyszerűségét? ...

FÉRJ: Ez mind nagyon szép. A példák nagyszerűek, de csupa veszélytelen harmadikat hoztál példának.

ASSZONY: Én láttalak már téged, amikor táncosan elsuhantam melletted egy harmadik karján, amint utánam küldted vágyó tekinteteket ... Olyan jólesően melegen perzselt. És én ültem melletted a páholy mélyében, minden felém sugárzó szempár a harmadik volt, aki ismerve

vagy ismeretlenül, távolban, vagy közelben szolgálta a szerelmünket. ...

Emlékezz csak alvó kisfiúnk mosolyára, amit este addig néztünk, míg forró hálával telt el egymás iránt a szívünk, egybekapcsolta a kezünk, a szemünk, a szánk. (*Visszaemlékezés meghatottságában mondja ezután lázasabb lendülettel*)

Emlékezz Beethoven vérlázító muzsikájára, amit hazaviszünk koncert estéken a vérünkbe, az idegeinkbe, egész a nászagyunkig ... Óh, én minden mámoros éjszakánk emlékében ott érzem a titkos, kerítő harmadikat ...

FÉRJ: Ezzel még mindig nem indokoltad kellően, hogy miért viszsziük Gézát mindig magunkkal. A legnagyobb filozófiád dacára a holdról, csillagokról, zenéről és egyebekről sem vagyok hajlandó a nevetséges férj szerepében ragyogni ...

ASSZONY: (*nyugtalanul*) Furcsa vagy! ... Nem tudom megérteni, miért éppen a férj a nevelés. Ha már valakinek nevelésnek kell lenni, miért nem a harmadik?! ... Két ember él ködös, szürke egyformaságban együtt. Azt hiszik, mindent tudnak egymásról. Mit jelent akkor, ha megjelenik az idegen? ...

FÉRJ: (*gúnyosan*) Az asszony átöltözködik ...

ASSZONY: Igen, átöltözik. Friss ruhájából új illat, új szín sugárzik rá. Ezalatt nemcsak rúzszt és pudert értek, hanem a külső csinoságnak belső, színesítő hatását. Ehhez járul egy kis szellemi torna.

FÉRJ: (*keserűséggel*) Természetesen, mert a nő azért nő, hogy szellemi sokszínűségét megcsillogtassa a másik előtt. A színház, a koncert, a vernissage, a könyvek az egész intellektuális szerelmi csodalabirintus, amiből a robotoló férj akarva nem akarva, munkája miatt kimarad ...

ASSZONY: De a férfi azért férfi, hogy a harmadikkal szemben nem akar és ne is akarjon lemaradni. Az ő fegyvertárában is vannak olyan értékek, amiket megcsillogtasson, vagy ha nincs, igyekszik beszerezni. Mert nem akar háttérben maradni. Szóval az idegen pusztája megjelenésével már friss színt hozott a családba. (*Az asszony feláll és már az utolsó mondatok alatt közelebb lép férjéhez, ezt már az ura székének karfájára ülve, hozzá egészen közelhajolva mondja.*)

Emlékszel azokra a beszélgetésekre hármásban, Annecyben, a költőnek, akinek tetszettem, meg akartam mutatni magam. Neked sohasem tudtam volna úgy feltárni sebeimet, az koldulás lett volna, hogy sajnálj, — vagy szemrehányás, — de mint téma, elmúlt dolgokról való elmélkedés eljövőkre való vágy kibuggyant. Otthon meghatódva mondtad: Nem is tudtam, hogy ez vagy!

FÉRJ: Hát most is azt mondom, csak a hangomba csúszott valami kétkedés. Ki vagy? ...

ASSZONY: Érdekel? ... Pedig a szó, az operatőr kése fájdalommal gyógyít, ezért nehezen vesszük a kezünkbe. — Az együttélés mindennaposságában összezsúfolt emberek megúnásig ismerhetik egymás külső gesztusait, de a belső emóciók az indító okok mellett süketen, vakon és némán mennek el. S jön valaki, vagy valami, s a fájdalmak mély, a vérbe, az idegekbe menő kelevényei szakadnak fel, amelyek a kedvező titok egészsegtelen levegője alatt kis pattanásokból mérgeződtek így el ...

FÉRJ: Érdekes, amit mondasz.

ASSZONY: (*kissé fájdalmas mosollyal*) Érdekel a téma? ...

FÉRJ: Most már mondhatnám: izgat! ...

ASSZONY: Hm ... most megint köszönhetek valamit Gézának. Nélküle bizonyára fölöslegesnek tartottad volna, hogy időt szakíts és

energiát pocsékolj valamire, ami sem a betegek sorsát, sem a te jövedelmet kedvezően nem befolyásolja...

FÉRJ: Kérlek, azzal én is tisztában vagyok, hogy a színház, a társaság, természet mindaz, ami jóérzésünket emeli, egyben fokozza az egymás iránti szeretetet. De itt épp egy emberről, egy férfiről van szó, aki szemelláthatóan hódolója a feleségemnek, akinek jelenléte időnkint nyugtalanít, hogy ne mondjam — bosszant — s az udvarias házi gazdát kell vele szemben adnom, a kellemes pajtást — ami nem esne nehezemre, mert végeredményben intelligens fiú — de mikor ez sikerül, észre kell vennem, hogyan felejtí tekintetét rajtad!... Nincs borzalmasabb, mint ez a színtelen kacérkodástok az érzékeinkkel. Ha tudnám, hogy ő, hát elmennék, ha tudnám, hogy én, nevetnék, de így csak kínlódni tudok és szégyellem kétkedésem és kérdéseimet...

ASSZONY: Úgy, hát Géza nyugtalanít?... Ez kitünő!... Nem mondhatom, hogy azért van az egész, mert akkor téged időközönként nem izgat a jelenléte s akkor megint nincs sok értelme. De tudod, ez a nyugtalan háborgás az az élesztő, a házasság élesztője, amitől a házasság kenyere mindig friss, jóízű, ropogós kenyér marad, megúnhatatlan, dacára, hogy mindennap esszük. Élesztő nélkül lapos, ízetlen, kovásztalan lenne.

FÉRJ: *(derüsen, kissé felengedve)* Szóval: Géza... élesztő?... Nem rossz!...

ASSZONY: A féltékenységek az, ami azután megláttat veletek dolgokat, amik előtt a megszokás hályogával szemeteken, vakon elmentek!... Minden, ami idegen, új siker, hódolat, az, ami egy nő asszonyiságának színeit borzolja. Úgy viszitek haza az asszonyotokat, mint rablott kincset, amit a másik vágya elől eloroztok. Míg ketten melegen, egymást megértve összesímulnak, addig egy olcsó kacér pillantással, vagy kézszorítással kifizetve, kívül marad a harmadik. A nevetséges harmadik... *(Nagyon elégedetten, nagyon diadalmasan mosolyog, leégett cigarettáját a hamutartóba nyomja s az ura felé fordul. Kívül csengetnek.)*

GÉZA: *(Belép. Jó megjelenésű, barnára sült fiatalember, divatos bajusszal, kezében pár szál virág.)* Kezeit csókolom!...

ASSZONY: *(mosollyal elébe megy s mintha csak a megkezdett beszélgetést folytatná, könnyed, lenyűgöző kedvességgel nyújtja kezét):* Jó estét Kedves Géza!... Magáról beszélgettünk — épp most mondtam az uramnak, hogy nem is tudnám életünket maga nélkül elképzelni... *(Kacér pillantását Gézáról lesiklatva, mélyen az ura szemébe néz.)*

Lapunk legutóbbi száma a „Forum” nyomdába készült.

Ez a mintaszerűen felszerelt nyomda hivatalos korrektort is tart. Mégis egy sajtóhiba csúszott az új számba.

Emiatt főszerkesztőnk szemrehányással illette a nyomdavezetőt.

— Ugyan kérem — védekezett ez — egyetlen sajtóhiba igazán nem számít... Hiszen az előző számokban hemzsegték a sajtóhibák...

— Figyelmeztetem, — felelte mosolyogva főszerkesztőnk — amit szabad Jupiternek, azt nem szabad a Forumnak...

Braun Gyula

משך **mészárszéke**

VI., Aradi-utca 43.



Állandóan elsőrendű friss
husok legolcsóbb napi áron.

**Figyelmes és elő-
zékeny kiszolgálás**

Egy zsidó Anthaens

Vannak-e Anthaeusok a zsidók közt?

Reb Jékele Mechlovics Ororszorszáig egyik városkájában tengette szegényes életét. Foltozó szabó volt, ilyesmi; szűkös falat kenyerét becsületes munkával kereste; olyan kopekja még nem került a kezébe, amelyért ő meg nem dolgozott keményen. Mégis azt mondták róla is, mint a többi szegény zsidóról a városban, hogy: vérszopó uzsorás vagy, pióca vagy; majd letépünk magunkról és vagy eltaposunk, vagy a pokolba kergetünk.

Különösen közvetlen szomszédja, Jeffrem városi írnok úr, aki a tagbaszakadt parasztok közt is óriás volt, fenekedett rá gyűlölködő haraggal. Lakásának ablaka reb Jékele udvarára szolgált; láthatta az írnok, mint izzad a zsidó a kenyérért, hogy csak más szegény zsidóknak dolgozik, paraszt át nem lépi küszöbét hétszámra sem, tehát kölcsönt sem adhatott a parasztnak, mégis vérszopó piócának szidta.

— Erigy Palesztinába, ott uzsoráskodj, zsidó! — ilyen megjegyzésekkel traktálta nap-nap után, és mit tehetett reb Jékele... hallgatott. Ő, az erőtlen, vézna kis zsidó és Jeffrem, akinek buzogány az ökle! Félt is tőle s ha csak messziről is látta, már remegés rázta meg a tagjait.

A többi zsidónak is a városban mindegyiknek volt egy-egy Jeffreme, és este, ha a bész-hámidrásban elpanaszolták egymásnak a sorsukat, hogy tele van gyűlölettel a világ s hogy sanyargatják itt a városban a zsidókat, reb Jékele minden alkalommal azt mondta:

— In Erec Jiszróel iz e zaj epsz nis méglach. Hogy Palesztinában lehetetlen az ilyesmi.

Erec Jiszróel: ez volt az ő álmainak álma. Ha ő odajuthatna, ott csendesesen élhetne! Ott földet érez lába alatt a zsidó. Ott otthon van az üldözött zsidó; ott nincsenek kozákok, nincs kancsuka, nincs korbács és vérszomjas Jeffremek sincsenek.

S mintha Jeffrem, az írnok, csak látta volna reb Jékele álmait, mert alig mult el nap, hogy meg nem marta komiszkodó szavával. És aszerint, hogy józan volt-e, vagy részeg volt, vagy azt mondta neki: — Erigy Palesztinába, ott uzsoráskodj, zsidó! vagy azt bőfögte feléje: — Palesztinába kívánczol, zsidó? Nem, te itt maradsz s addig el sem mégy, amíg agyon nem vertelek az öklömmel.

Reb Jékele ilyenkor egy egerlyukba is bujt volna, úgy félt attól a rabiátus embertől. S csak később, mikor engedett a félelem okozta nyomás és gondolkozási képessége felszabadult, mikor megint a munka mellett vagy a klauszban ült és üldözöttségére gondolt, a magáéra és más százezrek sorsára, csak felsóhajtott és meggyőződéssel mormolta:

— In Erec Jiszróel iz e zaj epsz nis méglach.

Ez a gondolat kísérte rideg napjain és hetein és hónapjain át. Ebben a gondolatban benne volt az ő álmainak álma: ha ő kijuthatna, ott csendesesen élhetne. Ott földet érez lába alatt a zsidó!

Egy délután nagy dolog történt. Jeffrem hazajött a korcsmából tökrészegen és egyenesen őhozzá nyitott be. — Te zsidó, te uzsorás, — kezdte — ma olvastam egy könyvet, melyben az van, hogy egy magamfajta ember agyonvert egy öregaszonyt, mert uzsorás volt. Te sem érdemelsz más sorsot, te pióca, s én végzek veled, mint az asszonnyal végeztek.

És már emelte is az öklét, hogy lesujtson reb Jékele fejére; egy csapás azzal a buzogánnyal és a vézna kis embernek vége; szerencsére Jeffrem oly részeg volt, hogy a lendülettől, amellyel emelte az öklét, elvesztette az egyensúlyt és felbukott.

Reb Jékele nem tudta, az ajtón ugrott-e ki, vagy az ablakon; mikor kiért az utcára, csak szaladt és ha zsidóval találkozott, ha mással, fájdalommal is, dühvel

is, panaszkodva is, vádolva is, igazságkeresőn is, sirva is csak ezt harsogta, vagy keseregte feléjük:

— In Erec Jiszróel iz e zaj epsz nis méglach!

Ebben benne volt minden, ami csordultig megtöltötte a lelkét.

Gyermektelen özvegy volt, nem is ment vissza a házába és néhány hét múlva elhagyta a várost is. Ez is segítette valamivel, az is, egy-egy vagyonosabb rokona sem vonta meg tőle a támogatást és reb Jékele Mechlovics végre elmehetett oda, ahol földet érez lába alatt a zsidó.

Szerencsésen Jaffába érkezett és innen Jerusolájimig gyalog ment. Mehetett volna kocsin is, mert volt pénze, de reb Jékele Mechlovics gyalog ment, hadd érezze minden lépésével a szent földet. Milyen gyönyörűség volt nemcsak a lelkének, de még félretaposott cipője talpának is, hogy ő most itt, ezen a földön jár.

Egyedül ment, kísérő nélkül, de reb Jékele Mechlovics nem félt. Oroszországban bizony, ha csak egy közeli faluba kellett mennie, az életveszély aggodalma kísérte; itt bátran ment előre, itt nem félt. Hiszen Erec Jiszróélben van, ő, aki Jiszróélhez tartozik. Arabok jöttek utána és el is hagyták, arabokkal találkozott többször is, mindegyiknél hosszúcsövű puska volt, mégis bátran ment előre, nem félt. Hiszen Erec Jiszróélben van, nem Oroszországban, a cárnak a földjén!

Mikor Jeruzsálembe érkezett, megállás nélkül csak tovább ment. Fel a nyugati fal felé, hogy ott leboruljon és hálát adjon az Istennek, hogy kihozta őt az ellenség földjéről és szerencsésen idehozta, a szabadság megszentelt földjére.

Hát, ahogy kódobásnyira volt csak a komoran emelkedő szent faltól, egy Jeffrem állta el az útját. Nem éppen az a bizonyos Jeffrem, akitől ő oly sokat szenvedett s aki kicsi híja, hogy életét nem vette, de ez is csak olyan volt, mint az otthoni. Ölnyi magas óhitű orosz pap; ennek is acél volt az ökle és gyűlölettől izzó a két szeme.

Megösmérhette benne a pap az Oroszországból idekerült zsidót és azt hihette a pap, hogy ő most otthon van, az embertelen erőszakoskodás földjén, mert fenyegetően ráordított: — Takarodj. Hordd el magad innen, ha mondom, mert összetöröm a csontjaidat, te zsidó!

Csak ketten voltak ott a szűk úton, az óriás termetű orosz pap és a vézna reb Jékele. Otthon Oroszországban kővé dermedt volna, vagy kirázta volna a sápasztó hideg, itt a szemébe nézett a papnak és jól megmarkolta a botját, mellyel idáig jött.

— Én mondom, — sivitott rá — hogy takarodj s ha még egy szót szólsz, akkor meglátod, hogy mit kapsz.

Az imponáló bátorság volt-e, ami némává tette a papot, vagy érezte-e igazságát a zsidónak, hogy itthon van, az övé ez az ősi föld, maga pedig csak idegen, csak jövevény: megjuhászodva és szó nélkül tovább ment.

Reb Jékele Mechlovics pedig fölfelé, az ellenkező irányba s ahogy lépést tett lépés után, nem is csodálkozott saját magán, hogy ő így tett. Magától értetődőnek találta.

Anthaeus lába földet ért s ez visszaadta az elgyengültnek az erőt.

Dr. Gál Jenő országgyűlési képviselő, aki egyben a Lipótvárosi Demokrata Párt elnöke is, pészach első estjén szédert adott a kör helyiségében.

E célra a kör új edényeket vásárolt! Az ételeket rituális felügyelet alatt készítették!...

Sőt!... Horribile dictu: a pincérek részére még stilszerű

sapkákat is készítettek!...

A külföldi zsidóság nem a legkedvezőbb véleményen van a magyar zsidóságról.

Helytelenül.

Ez, az egyetemes zsidóság szempontjából is nagy esemény igazolja ezt a legjobban!...

GOLDMARK SZERELME

Nekünk, régieknek hozzátartozik életünk kedves emlékeihez a „Sába királynője” című opera muzsikája. Hallottuk valamennyien. Mindnyájunk zenei emlékei között elevenen él az a nagy ária, amelynek a szenvedélyes alaphangról elinduló és kromatikusan lefelé haladó melódiája régi, kedves ismerősünk. Ha ez a melódia az operában vagy gramofonon, vagy éppen a rádióban felzendül, fejbólintva és egymásra pillantva azt mondjuk, hogy „Sába”. És örülünk neki. De az új nemzedék, amely utánunk következik, nemigen hallott a Sábáról. Annak a túltelt, rajongó romantikának, amely ezt az áriát világhírűvé tette, ma nem nagy kelete van. Annak, aki erről mesél, az a benyomása, hogy nem is a mai olvasónak beszél, hanem a zenetörténetnek. Akárhogy, akármit van, érdemes feljegyezni és későbbi korok számára megőrizni mindazt, amit egy magyar tehetségről eddig nem jegyzett fel senki.

Bármely lexikonban megtalálható, hogy Goldmark Károly, a „Sába királynője” nagyszerű komponistája, magyar ember volt: Keszthelyen született most százegy esztendeje. De azt már nem mondja el semmiféle zenei lexikon, amit érdekes tudni róla: az akkori keszthelyi zsidó kántor rengeteg sok gyereke közül az utolsók egyike volt. Van, aki szerint tizenkét gyerek közül volt a tizenegyedik, de hallottam husz gyerekről is, és arról, hogy Goldmark a keszthelyi kántor husz gyereke közül a tizenkilencedik volt. Megmondom őszintén: nem tudok pontos adatokat. A magyar zenetörténet feladata utánajárni Keszthely régi írásos emlékei között annak, aminek tisztázására én nem értem rá mostanság: mik voltak a nagy muzsikusz születési körülményei.

Amit el akarok mondani, az születése után sokkal későbből datálódik. Azt mondhatnám, hogy éppen ez volt a baj: túlságosan a születési év után érte utól a keszthelyi zsidó kántor fiát az az érzélem, amely oly romantikusan és oly végzetesen hatott ki egész élete pályájára. Érdemes feljegyezni.

Goldmark Károlyról az akkori Keszthelyen senki sem tudta, hogy kicsoda és kivált senki sem sejtette, hogy ki lesz belőle. Nem volt több, mint a helybeli zsidó kántor fia, teméntelen sok gyerek közül egy. Nem tudhatta ezt a keszthelyi birtokos osztály egyik rátarti tagja, Alsószopori Nagy Sándor uram sem. Nagy Sándornak szöleje volt Keszthely határában, a városban háza, a keszthelyi társaságban szívesen látott családja. A család szemefénye volt a legidősebb leány, Ilonka. Korán fejlett, városszerte elismert szépség. Tizennégy éves korában tizennyolcnak nézte mindenki és se szeri, se száma nem volt azoknak a fiatalembereknek, akik a feltűnően csinos és amellet gazdag kislány körül megpróbáltak legyeskedni.

Nagy Sándorék keszthelyi házáól mintegy három házzal odébb volt a keszthelyi zsidó kántor háza. A kántor sok gyereke között fel sem igen tűnt az a vereshaju, nem csinos, alacsony termetű fiatalember, aki szomjasan, sóvárogva szemlélte a Nagy Sándor portájáról sétálni induló gyönyörű kisleányt. Alsószopori Nagy Ilonka tizenöt-tizenhat éves volt akkor, mikor a zsidó kántor fiának szívére megremegettette. A rajongó érdeklődés nem maradt szóval: a Goldmark-fiu egy szép napon bejelentette érdeklődését Nagy Sándornak. Ekkor már joga volt

szólni: elvégezte bécsi zenei tanulmányait, hangversenyt adott Pesten, Volkmann Károly kedvencei közé tartozott, neve kezdett ismertté lenni az országban. De a lány iránt való érdeklődése eredménytelen maradt. Elképzelhetetlen volt az akkori viszonyok között, hogy egy birtokos ember odaadja feleségül leányát a helybeli zsidó kántor fiának. A kérő gyanánt fellépő és már nem is egészen fiatal Goldmark a Nagy-családnál kossarat kapott.

A sebzett szívű muzsikus ekkor költözött el Magyarországról. Életrajzai számot adnak erről a lépéséről anélkül, hogy indokolni tudnák. Pedig aki életrajzát meg akarná írni, a történetben ennek a szerelemnek kellene, hogy a legtöbb helyet adjon: Goldmark ezt a szenvedélyt soha életében nem heverte ki többé. Hű maradt az első szerelem érzéséhez, nem házasodott meg soha, és a lelkében felgyülemlett nagy érzéseket kottafejekre váltotta fel. A keszthelyi kislány iránt érzett romantikus nagy szerelme csak kottafejekben érvényesülhetett, s akik most a „Sába királynője” nagy áriájában gyönyörködünk, voltaképpen annak vagyunk tanui, hogyan zengi világgá egy magyar kisváros zsidó kántorgyereke a maga soha nem érvényesíthető nagy szerelmét.

Alsószopori Nagy Sándor leányát, Ilonkát, egy budapesti patricius család sarja, Kugler József vette feleségül. A szép keszthelyi leány nem volt több tizenhét- és félesztendősnél, mikor férjhez ment. Több gyermeke született, többek között egy Erzsike nevű leánya. Ezt a leányt Szalay Sándor, székesfővárosi kerületi előljáró vette feleségül.

Történt egyszer, hogy Szalay Sándor, akkor még fiatal apa, családjával kirándulást tett a Dunán. A dunai hajó igen nevezetes vendéget vitt magával rajta kívül: az akkor már világhírű Goldmark Károlyt. Szalay ismervén a család keszthelyi történetét és tudván, hogy annak idején anyósába éppen ez a világhírű Goldmark volt szerelmes, oda lépett a fedélzeten a híres komponistához, bemutatkozott és bemutatta kislányát, azt a csöppséget, aki, ha a dolgok másképpen fordulnak, voltaképpen a „Sába királynője” szerzőjének unokája lehetett volna.

Goldmark, mint ennek a találkozásnak résztvevői mesélik, valósággal megrendült a dunai hajó fedélzetén. Ölébe vette a kisleányt, nézte, nézte és egyszer csak könnyekre fakadt. A nagy zeneszerzőt hódolattal körülvevő közönség el nem tudta képzelni, miért sir egy kisleány látására a híres komponista.

Ezek a sorok megmagyarázzák Goldmark könnyeit.

A nagy magyar zeneszerző sohasem házasodott meg. Életében egyszer szeretett.

Művész volt.

Szerkesztésért és kiadásért felel: **Dr. Új István.**

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. —
Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugo-
szláviában 160.— dinár. Romániában
400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal
olcsóbb! Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrásyút 84.
Telefon: szerkesztőség 23—9—70.
kiadóhivatal: 23—5—38.
Váradi Béla Forum nyomdája, Budapest
V., Zoltán u. 1.

Az ÚJ ÚT független. - Olvasd! Terjeszd!

Ötven év előtt

Ha a „laudator temporis acti”, a „mult idők magasztalója” valaha jogos szerepében volt, úgy ez a szerep megilleti a XIX-ik század fiát, aki végignézi a XX-ik század kietlen, lezüllött világában. Huszadik század!

Milyen várakozással néztünk e kor elé, amelytől ragyogó civilizációnk megkoronázását vártuk! Hittünk a haladásban, hittünk abban, hogy az emberiség útja csak felfelé mehet és visszaesést nem képzelhettünk el! Hogyan is hihettünk volna mást! Attól az évtől kezdve, amikor Columbus Kristóf kikötött San-Salvador szigetén, eltelt száz év a fehér emberiség diadalmenete a gazdasági jólét, a szellemi emelkedés és fokozatosan finomuló erkölcsi rend útján.

Hogyan hihettük volna azt, hogy a XIX-ik század az emberiség aranykora!

Teljes joggal biztunk abban, hogy a haladás mind feljebb és feljebb fog törni.

Ma már józanok lettünk.

Okosak lettünk, paradicsomi kigyók lettünk: okosak, veszedelmesek.

Izrael, a történelem kísérője végignézi a XX-ik századon és minden oka megvan arra, hogy elszomorodjék. Hogy jönni fog egy kor, amelyik meg fogja fosztani a zsidókat nemcsak állampolgári, de legtermészetesebb emberi jogaitól is, olyan jogoktól, amelyek még az állatot is megilletik, a megélhetési jogától! Hogyan merhettünk volna ilyen időkre gondolni!

A középkorban minden viszonylatban ki volt jelölve a zsidók tevékenységi köre, de ezeken a körökön belül hagyták őket megélni. A XX-ik század még ezt sem tűri.

A XX-ik század azt akarja, hogy a zsidó pusztuljon el. Nem azért, mintha ebből a többi népeknek bármiféle hasznuk volna, hanem csak úgy l'art pour l'art, ami biztos, biztos, lehet, hogy a többi népek is utánavesznek, de szálljon le csak előbb a zsidó az Acheronba és csinálja meg az utat. A zsidók úgyis úttörők. Mindig azt szavalják, hogy nekik a népek között misz-sziójuk van, hát teljesítsék miszsiójukat!

Az Acheron kapuja előtt megáll a mai kor „társa” és visszanéz a XIX. század világára.

Mi fájtnak nekünk, zsidóknak akkor?

Minden jogi és politikai biztonságunk mellett és minden szabadságunk mellett akkor is voltak fájdalmaink.

Például, a keresztény fejedelmek nem akartak bennünket fogadni. Em-lékszem, ebből nagy kázusok voltak Izrael berkeiben.

A zsidók sértőnek találták, mert úgy fogták fel, hogy őket — legalább is a társasági erkölcs szempontjából — nem tartják egyenlőjogú embereknek.

No de hát a XIX-ik század megértő volt e tekintetben is a zsidókkal szemben és e kérdésben is elégtételt szolgáltatott nekik. Ötven év előtt, egész pontosan 1884 február 26-án az orosz cár Szentpéterváron tartott udvari ünnepélyen fogadta

Ephrussi Beatrix, született Rotschild asszonyt.

Az egész világsajtó megemlékezett e nagy eseményről. A föld kerekén szétszórt izraelitáknak elégtétel volt ez a hír. Londontól Budapestig az összes zsidó lordok és bárók kezdték lordi és bárói címeiket komolyan venni. A nép pedig, a zsidó nép látva, hogy az ő lordjai és bárói boldogok, az is boldog lett! Hogy mindezek a zsidó lordok és mindezek a zsidó bárók mind kitértek

voltak, az nem számított. Ilyen apró jellemi hibákat még a zsidók is megcsátottak. A fontos az volt, hogy a keresztény fejedelmek fogadják a jellemtelen zsidókat.

Ilyen nagy fájdalmaink voltak nekünk a XIX-ik században. A mai idők „kortársa” végignézz a XX-ik század világában... **Dr. V. Seitz.**

Makkabea világkongresszus Budapestén

Ápr. 3-án tartotta meg a Makkabi sport-világszövetség világkongresszusát, a Pesti Izr. Hitközség székházának dísztermében.

A pesti izr. hitk. elnöke köszöntötte a kongresszust, amelynek nevében dr. **Lewer Herman**, a szövetség elnöke mondott köszönetet.

Délután dísztorna volt a zsidó reál-gimnázium dísztermében, este pedig a pesti hitközség látta vendégül a delegátusokat a hitközségi székház Goldmark termében.

Az S. A. különítmény egyik vitéze eljegyzett egy ósárja leányzót.

Az esküvő napján a menyasszony bizalmasan szólt a vőlegényhez:

— Kedvesem, fontos közölnivalóim vannak a számodra!... Ha igazán szeretsz, úgy mindazok dacára feleségül veszel...

A vőlegény arca a meglepetéstől pihacsavörössé lesz.

— Az Isten szerelmére kérlek: beszélj!...

— Mindenekelőtt be kell vallanom, hogy a beígért hozomány nincsen meg... Azután, már nem vagyok leány. Egyik gyermekem még szopós korában elhalt. A másik két éves. Vidéken nevelik... Azután, kleptomániában szenvedek. Emiatt már több ízben meggyűlt a bajom a rendőrséggel...

A vőlegény izgalomban cigarettára gyújt rá.

— Más bevallanivalód nincs?... kérdi.

A menyasszony nemet int fejével.

— Hála a mindenható, jó Istennek!... szól megkönnyebbülten a vőlegény...

Valósággal megrémültem!... Azt hittem, hogy — Isten ments' — talán valamilyen bűdös zsidó van a familiádban!...

A szerkesztő üzen:

Erneyi Jakab, Guta és Vögelmann Henrik család Bratislava.

Gyermekeinek házasságához, úgy a magam, mint szerkesztőségem nevében, megalkuvatlan boldogságot és mazl-tovot kívánok.

Kaufmann Jenőné, Satu-Mare.

Megtisztelő levelét örömmel olvastam.

Nincs igaza nagyságos Asszonyom!

A briliáns se hivaikodik, mégis észre kell venni nemes tüzét!... Az ibolya sem kiabál, mégis illatozik!...

Igazi zsidó nagyasszony — sajnos — kevés van... Ne tiltakozzék, ha fellebbentjük a szerénység szőke leplét.

Kézcsókkal és igaz nagyrabecsüléssel üdvözlöm.

A „Noé galambja” című rejtvény megfjtőinek.

A jutalom-könyveket a jövő héten küldjük el becses címükre.

Dr. G. H. Cluj.

A budapesti **Gondos Sándor**, modern zsidó könyvkereskedés kiadványait, a Vészi Hirlapiroda (Marghitán) hozza forgalomba Romániában.

Werner, Bratislava.

1. A Pesti Izraelita Hitközség csak azokat a gerinctelen írókat és publicistákat támogatja, akik a vezetőségnek tömjé-neznek.

2. A támogatás összege kb. 3000 becsületes hittestvér adóját emészt fel.

3. A jövő számban részletesen kimutatjuk ezt.